

Kirken *i* dag

TEMA | Kirken og samfundet

Hvem tager telefonen, når kommunen ringer? Se side 10

Til kamp mod folkekirkens domænetab Se side 26

TEMA | Kirken og samfundet

Indhold

- 3 **Vagthund, skødehund eller hyrdehund?**
af Henrik Bundgaard Nielsen
- 4 **Troens veje**
af Peter Lodberg
- 6 **Religiositet blandt folkekirke-medlemmer**
af Peter B. Andersen, Jakob Erkmén og Peter Gundelach
- 8 **Den frie tanke og den indre stemme**
af Dorthe Jørgensen
- 10 **Hvem tager telefonen, når kommunen ringer?**
af Poul Henning Bartholin
- 12 **Sundhedsvæsenet er forpligtet til at hjælpe det hele menneske**
Interview ved Hanne Baltzer
- 14 **Kirken er en væsentlig ressource i lokalsamfundet**
af Torben Hansen
- 16 **Campuspræst – men hvordan?**
af Suzette Schurmann Munksgaard
- 18 **Ideen bag initiativet på Aarhus Ø**
af Shahla Angela
- 20 **Invitation til samtaler i sognet**
af Keld Balmer Hansen
- 21 **10 bud på, hvor folkekirken skal række ud mod folket**
af Vita Andreassen
- 24 **Bliver folkekirken ”disruptet” af de nye frivillige?**
af Karen Lumholt og Tyge Mortensen
- 26 **Til kamp mod folkekirkens domænetab**
af Povl Götke
- 28 **Verdensmålene og kirkens politiske ansvar**
af Birthe Juel Christensen
- 30 **Invitation til konference**
- 31 **Nyt fra Kirkefondet**

Nr. 3 | September 2019

18. årgang

ISSN 1601-8230

Udgiver: Kirkefondet,
Peter Bangs Vej 5B, 2000 Frederiksberg
Tlf. 33 73 00 33
E-mail: kirkefondet@kirkefondet.dk
www.kirkefondet.dk

Formand: Erik Møllerup
Generalsekretær: Henrik Bundgaard Nielsen

Kirken i dag redigeres af:
Charlotte Lydholm

Temagrupper bag nr. 3/2019:

Erling Andersen, Vita Andreassen, Povl Götke, Henrik Bundgaard Nielsen og Charlotte Lydholm

Layout og produktion:

Jørn Thomsen Elbo A/S, Kolding

Årsabonnement for 2019: Kr. 250,-

Enkeltnumre: Kr. 70,-
Abonnement kan bestilles ved henvendelse til Kirkefondet

Forsidebillede:

Kunstudsmykning på Metrohegn i København.
Foto: Charlotte Lydholm

Henrik Bundgaard Nielsen

generalsekretær i Kirkefondet

Vagthund, skødehund eller hyrdehund?

Alerede helt tilbage blandt de første kristne blev det diskuteret, hvordan kirken skulle forholde sig til det omgivende samfund. Det kunne f.eks. finde sted med afsæt i ordene fra Johannesevangeliet, hvor Jesus siger, at hans tilhængere, dvs. de kristne, ikke er "af verden", men de er udsendt "til verden". Dvs. at som kristne, som kirke, skal vi ikke afsondre os fra samfundet. Vi er som kristne på den ene side sendt med en opgave til, i og for verden, mens vi på den anden side ikke kun skal tænke og agere som "verden". Vi har som kirke også en opgave ved at være et korrektiv ind i samfundet – måske som en vagthund, der råber op, når medmenneskelighed forsvinder og afløses af grådighed og ondskab.

Den svenske ærkebiskop Antje Jackelén udfoldede i 2017, at det med, at "vi skal være kirken i verden, men ikke af verden" betyder, at "vi skal læse og tolke tidens tegn – uden at tidsånden skal gøre os til kasterbold." Kirken har "brug for en tilgang, der kan beskrives som kritisk og selvkritisk i forhold til forandringer i samfundet".

En stemme for det som samfundet har glemt?

Nogle gange skal kirken agere aktivt og handle i verden – andre gange er det kirkens budskab i en bred forstand, som skal holdes højt. Dorthe Jørgensen, ph.d., dr.phil. og dr.theol. ved Aarhus Universitet beskriver i en artikel i dette nummer af "Kirken i dag" kirkens opgave i forhold til samfundet som en "forpligtelse til at sikre samvittighedens overlevelse i en samvittighedsløs tid." Og hun siger videre, at "hvis teologien kender sin besørgelses-

tid, kan den blive overvintringssted for tænkningen i en tid, hvor alle andre prioriterer opgaveløsning." Noget lignende er domprovst Poul Henning Bartholin inde på, når han skriver, at folkekirken skal "bidrage med bl.a. en etik, et normsæt, et menneskesyn, som definerer borgeren som mere end det staten, kommunen og regionen ser dem som? Han mener, at der er brug for "en lang religiøs tolket og forstået etisk tradition og fundament." Eller sagt med andre (mode)ord: Der er brug for "ånd og dannelse".

En aktør i det lokale

Mange er de seneste år blevet opmærksom på, at kirken også har en stigende opgave med at være til stede og aktiv i lokalsamfundet. Bl.a. i forbindelse med det landsdækkende projekt om "Kirken på landet" tales om værdien i, at kirkerne rækker ud i lokalsamfundet. Sognepræst Vita Andreasen skriver her i bladet: "Kirken i by og på land har ansatte, lokaler, serveringsmuligheder og mange års erfaring i projektledelse. Så den første invitation kunne let komme fra den lokale kirke". Noget lignende har man f.eks. talt om i Vollsmose, hvor kirken er et oplagt mødested for mange grupper i lokalområdet, som f.eks. mangler et sted, hvor de kan mødes for at lave mad og spise sammen – måske endda på tværs af religioner og kulturer.

Et globalt ansvar

Men kirken har også et globalt ansvar. Det gør Birthe Juel Christensen, chefkonsulent i Folkekirkens Nødhjælp, opmærksom på. Hun formulerer det således: "Som kristne kan vi ikke komme uden om buddet om næstekærlighed, og som kirke kan vi ikke frasige

os diakonien som vores fælles tjeneste for mennesket i nød. Den hører med til det at være kirke." Og derfor finder hun det naturligt, at folkekirken på alle

Foto: Charlotte Lydholm

planer arbejder med FN's 17 verdensmål om naturen, verdens ressourcer og fremtiden. Og den nye kirkeminister, Joy Mogensen, konstaterer da også i et svar til Morten Messerschmidt, at det med "at sætte FN's verdensmål på dagsordenen – det sker allerede i kirkelige sammenhænge rundt om i landet". ■

Peter Lodberg

professor, dr. theol. Aarhus Universitet
og ulønnet hjælpepræst ved Fredenskirken i Aarhus

Troens veje

Troen vandrer ad mange veje. Nogle kan vi kortlægge, andre kan vi ikke altid se eller forudse. Mennesker bringer deres tro med sig, når de flytter sig fra sted til sted. Tro møder tro og bliver måske til en ny eller anden tro. Troen fylder ikke meget i den fysiske bagage, men kan fylde godt op i hjerte, sjæl og hjerne. Den er med til at bestemme, hvem vi er, og hvordan vi ser på verden. Tro løser ikke nødvendigvis verdens gåde, men hjælper os til at være i live.

Men troen er ikke kun på vej. Den kan også give ro og indhold i en hver-

usikkerhed og modstand. Vi kan blive bange for, at ny tro vil rive tæppet væk under vores livsform og tradition, som vi er glade for.

Vi kan føle os udfordret på vores egen tros vegne og blive usikre på, om vores tro nu også er den rigtige og sande. Eller vi kan hilse ny tro velkommen som sandpapir for vores egen tro og en kilde til at fordybe os i ligheder og forskelle mellem forskellige former for tro.

Troen kan rette sig mod meget forskelligt. Asatro genoptager troen på de nordiske guder. Kristentro henter sit indhold fra troen på Jesus som Guds

gud, men længslen efter at erkende nirvana, som er ensbetydende med total kontrol, så begæret ikke længere har magten over os.

Religionserstatninger

På samme måde kan vi drøfte, om der er en forskel på religiøs tro og politisk overbevisning. I det 20. århundrede antog ideologier som kommunisme, marxisme, maoisme og nazisme karakter af at være totalitære religioner, der forfulgte mennesker med en anden politisk eller religiøs overbevisning. De har millioner af døde på samvittigheden og vidner om, at når politiske ideologier afskaffer troen på Gud og selv bliver til religionserstatninger, så er Fanden for alvor løs.

De totalitære politiske ideologier spiller ikke den samme rolle i dag som tidligere, men det betyder ikke, at vi ikke længere har ismer. Socialisme, liberalisme og kapitalisme kæmper fortsat med hinanden om, hvordan vores samfund skal indrettes til gavn for borgerne. På det religiøse og politiske område møder vi zionisme og islamisme som ideologier med betydning for især den politiske udvikling i Mellemøsten. De har udviklet sig til at blive politiske ideologier, som deres tilhængere lægger til grund for etablering af stater med stor betydning for de samme staters religiøse minoriteter.

En anden form for isme er ateismen, der afviser enhver form for gudsdyrkelse som falsk overtro. Ateismen har en lang historie med afgørende betydning for udviklingen af religion og samfund i Europa. De første

Vi kan føle os udfordret på vores egen tros vegne og blive usikre på, om vores tro nu også er den rigtige og sande. Eller vi kan hilse ny tro velkommen som sandpapir for vores egen tro og en kilde til at fordybe os i ligheder og forskelle mellem forskellige former for tro.

dag, hvor vi er optaget af det nære. Vi kan ligefrem tale om trofasthed og mener dermed, at enten vi selv eller andre aldrig svigter, når der er brug for hjælp eller livsvarigt venskab. Troen giver os måske ikke løsningen på livets gåde, men den kan bære os gennem det meningsløse.

Tro møder hinanden

I dag møder tro hinanden. Mennesker tror forskelligt og på noget forskelligt. Det kan enten berige mødet, når tro møder tro, eller det kan også skabe

søn og verdens frelser. Muslimsk tro omfatter en tro på Gud, engle, Koranen, profeter, dommedag og altings forudbestemmelse. Jødedom er studiet af Guds lov som forudsætning for at kende Guds vilje, så vores handlinger er gode.

Vi kan diskutere, hvor grænsen går mellem tro og filosofi. Det gælder i forhold til buddhismen. Mange buddhister i Danmark vil sige, at buddhismen er en filosofi, selvom buddhistiske foreninger er godkendt som tros-samfund. Centrum er ikke en tro på en

Foto: Charlotte Lyholm

I dag møder tro hinanden. Mennesker tror forskelligt og på noget forskelligt. Det kan enten berige mødet, når tro møder tro, eller det kan også skabe usikkerhed og modstand.

Begge opfattelser ender ad forskellige veje med en fremtidsvision om det lykkelige gudløse menneske og vores samfund. Det er en fremtidsvision, der allerede nu skal realiseres gennem forbud mod religiøs tro, for vi kan lige så godt tage hul på det, der med videnskabelig præcision venter os.

Det perfekte samfund er en illusion

Teologisk må vi kalde en sådan drøm om en realiseret form for utopisk fremtidsvision for ikke kun naiv, men også for farlig. Er der noget, teologien og kirken har lært gennem historien, er det, at menneskets drøm om at realisere det perfekte samfund, er en farlig illusion, fordi den giver en undskyldning for at handle i "en højere sags tjeneste" gennem anvendelse af fysiske og psykiske vold uden selv at ville kende til skyld. Det gælder også drømmen om, at vi kan realisere det guddommelige samfund i form af Guds rige.

Guds rige kommer i fuldt flor, når Gud vil det. Indtil da lever vi i tro, sådan som Hebræerbrevet beskriver den: Tro er fast tillid til det, vi håber på, overbevisning om det, vi ikke ser (Hebr 11,1). Det er en tro, som vi selv og vores samfund, har brug for, fordi den minder os om, at vi selv og vores samfund ikke er perfekte, men altid er på vej mod mere glæde, mere frihed, mere fred, mere retfærdighed og mere ligeværdighed, indtil Gud bliver alt i alle. ■

ateister betragtede især den kristne tro som udtryk for fortrængning, svaghed eller falsk trøst under svære sociale forhold. Deres religionskritik fik stor betydning for teologien i de europæiske kirker og udfordrede talen som Gud. Den tysk-amerikanske teolog Paul Tillich tog således ateismens kritik til sig og understregede, at vi ikke kan sammenligne Gud med noget, vi kender i forvejen, fordi vi derved gør Gud til en ting. Derfor må vi tale om Gud i nye billeder som fx Gud som tilværelsens grund eller magten til at være til.

Nyateismen

Siden angrebet i New York d. 11. september 2001 på World Trade Center er der dukket en ny form for ateisme op, der ikke har den klassiske ateismes filosofiske, psykologiske eller sociologiske dybde. Den nye ateisme knytter sig især til en darwinistisk forståelse af, at arternes evolution er sandheden om vores tilværelse. Menneskets biologiske udvikling vil ifølge de nye ateister med tiden udvikle mennesket, så vi bliver så kloge, at vi til sidst indser, at religiøs tro ikke kun er tåbelig, men dybt skadelig og direkte farlig for os selv og vores samfund. Troende mennesker er derfor ikke kun dummere end alle andre, men udgør også en

trussel for samfundet. De nye ateister har derfor ikke kun en forventning om, at vi er på vej mod det gudløse samfund, men en sikker viden om, at det gudløse samfund vil komme og gøre os til lykkelige og fredelige mennesker. Religiøs tro og især kristen tro skal derfor ikke længere tolereres, men skal bekæmpes som et samfundsfænomen. Stat og kirke skal adskilles, morgensang forbydes i skolerne, og universiteternes teologiske uddannelser nedlægges som led i et forbud mod religion i det offentlige rum.

Den nye ateisme præsenterer sig som en tolerant evidensbaseret viden, der er nødt til at bekæmpe årsagen til krig og undertrykkelse, som den alene forbinder med religiøs overbevisning og den kristne kirkes institutionelle magt. Det interessante er, at det er en tolerance, der hviler på en intolerance: forbud mod religion i det offentlige rum.

Samtidig repræsenterer den nye ateisme en ny udgave af den gamle historiske materialistiske tankegang i marxismen. I den gamle form for marxistiske tankegang var vi med historiens uafvendelige udvikling på vej mod det klasseløse samfund. I nyateismen kortlægger den biologiske evolutionsvidenskab vejen hen imod det perfekte menneske.

Peter B. Andersen

lektor ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier på Københavns Universitet

Jakob Erkmen

stud. mag. ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier på Københavns Universitet

Peter Gundelach

professor emeritus ved Sociologisk Institut på Københavns Universitet

Religiøsitet blandt folkekirkemedlemmer

Omkring ¾ af hele den danske befolkning er medlemmer af folkekirken. Det gør folkekirken til den suveræn største forening i Danmark, men der er stor forskel i trosforestillinger blandt medlemmerne. Det viser Den Danske Værdiundersøgelse, hvis resultater kom i bogen "Usikker modernitet – danskernes værdier fra 1981-2017" i foråret 2019.

I kapitlet om religion, der er på side 231-264 i den bog, har vi som noget nyt analyseret danskernes religiøsitet på basis af klynger af mennesker, som er identificeret på baggrund af deres religion. Disse klynger adskiller sig ikke alene religiøst, men også i deres værdier og socioøkonomiske kendetegn. Denne artikel præsenterer de religiøse klynger, men i modsætning til i bogkapitlet, fokuserer vi her kun på folkekirkens medlemmer, og vi

dette fund i forhold til en paulinsk og luthersk tankegang om frelse ved tro.

6 former for religiøsitet/ ikke-religiøsitet blandt folke- kirkemedlemmer

Spørgeskemaundersøgelsen Den Danske Værdiundersøgelse er blevet gennemført hvert niende år siden 1981, sidst i 2017. I undersøgelsen fra 2017 har vi fundet seks former for religiøsitet eller måske snarere ikke-religiøsitet

ikke skelner mellem Gud som en personlig Gud eller som en åndelig kraft. 29 % af befolkningen har et mere åbent gudsbegreb, hvor der er plads til Gud som en åndelig kraft, og mange af dem ser muligheden for videre liv som reinkarnation, vi kalder dem "alternativt gudstroende". Der er 11 % "spirituelle", der tror på en åndelig kraft, men ikke på Gud, og hverken tror på Helvede eller Paradiset. 11 % er "a-religiøse". De afviser langt de fleste religiøse forestillinger, men dog ikke gudsbegrebet stærkere, end at de ikke har en personlig eller en upersonlig kraftforestilling. Til slut er der 28 % "ir-religiøse", som ikke bekender sig til religiøse forestillinger og er afvisende over for gudsbegrebet i enhver forstand. Sammenfattende er der altså blandt folkekirkemedlemmerne 21 %, som tror på en personlig Gud på en eller anden måde, 40 % der tror på Gud, men ikke en personlig Gud, og 39 % som ikke er religiøse.

Analyserne viser, at mange af folkekirkens medlemmer ikke tror på ret meget, så det er ikke altid folks religiøse tro, der begrundes deres medlemskab af folkekirken, men derimod andre forhold.

gennemgår ikke undersøgelsens statistiske baggrund. Analyserne viser, at mange af folkekirkens medlemmer ikke tror på ret meget, så det er ikke altid folks religiøse tro, der begrundes deres medlemskab af folkekirken, men derimod andre forhold. Sociologisk set er det næppe overraskende, at der er mange andre grunde til at være medlem af et trossamfund end lige præcis troen, fx nationalt fællesskab, men derfor er det alligevel værd at betone

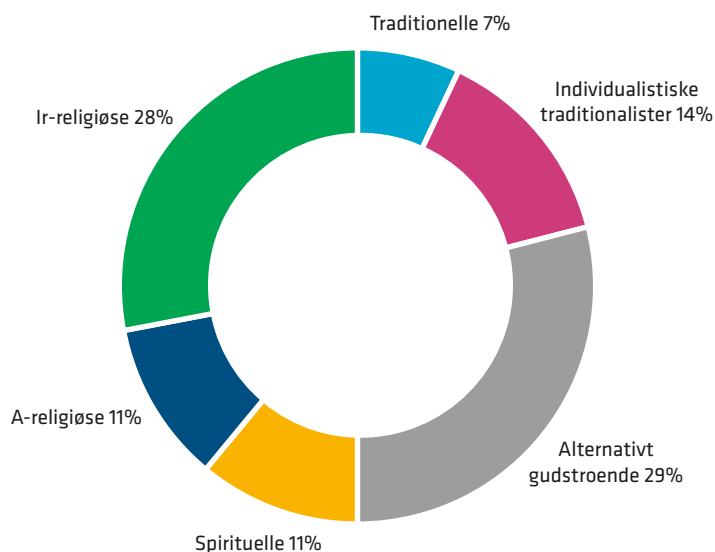
(Ud over disse seks klynger er der et antal meget små grupper, som ikke vil blive inddraget her). 7 % af folkekirkens medlemmer tilhører klyngen af "traditionelle". De bekender sig til et traditionelt sæt af kristne forestillinger, herunder troen på en personlig Gud og muligheden for straf eller belønning efter døden. Der er 14 % "individualistiske traditionalister" som i et spørgsmål svarer, at de tror på Gud, men i et andet spørgsmål svarer, at de

Klynger og kirkegang

Tabellen over kirkegangen i de forskellige klynger viser, at mere end halvdel af de traditionelle går i kirke mindst en gang om måneden. De er helt klart de hyppigste kirkegængere. Herefter kommer de "individualistisk gudstroende" og de "alternativt guds-

Folkekirkemedlemmernes religiøsitet 2017

(Tal fra Den Danske Værdiundersøgelse 2017)

troende”, hvor det i hver af grupperne er omkring en tiendedel af individerne, der kommer i kirken hver måned. For de tre sidste grupper, de ”spirituelle”, de ”a-religiøse” og de ”ir-religiøse” er det meget få, der går i kirke hver måned.

Bortset fra de ”traditionelle” kommer flertallet sjældent i kirke, selvom det varierer fra lige under halvdelen til omkring en tredjedel af dem, der går i kirke en enkelt gang om året. Nogle af dem gør det måske, når de er på ferie og har tid til rådighed, men mange af dem har formodentligt tænkt på spørgsmålet om kirkegang med julegudstjenesten i baghovedet, og den kan ses som en tradition (eller måske en nyopfundet tradition) i forhold til de forskellige familier.

Tabellen viser alt i alt, at omkring halvdelen af medlemmerne af folkekirken kommer i kirke en gang om året eller mere, men der er altså en anden halvdel, der næsten aldrig kommer i kirken. Disse medlemmer udgør en udfordring for kirken, men vi ved

ikke, om de benytter andre tilbud i kirken end netop gudstjenester. For selvom værdiundersøgelsen har et bredt formuleret spørgsmål om kirkegang, vil de fleste adspurgte formodentlig tænke, at det har noget med en gudstjeneste at gøre, og hvor kommer så natgudstjeneste, babysalmesang, foredrag, kirkekoncerter og sociale arrangementer ind? Nogen af dem, der har fortalt, at de praktisk talt aldrig kommer i kirken, vil muligvis benytte dele af disse aktiviteter, men hvor mange og især hvordan viser undersøgelsen ikke.

Generelt kan vi se, at folkekirken har godt fat i de ”traditionelle” og delvis i de ”individualistiske” og ”alternative” gudstroende. Alle tre klynger af medlemmer har en hel del hyppige kirkegængere. Men det er måske særligt interessant, at man finder et betydeligt antal personer i klyngerne med de ikke-religiøse, der er medlemmer af folkekirken, uanset de ikke er troende og meget sjældent kommer til gudstjeneste.

Klynger og præferencer

Klyngerne kan karakteriseres ved andre faktorer end kirkegangen. Der er forskelle i klyngernes socioøkonomiske kendetegn, deres værdier og deres kulturelle præferencer. Det vil føre for vidt at gennemgå dette i detaljer, men det kan kort nævnes, at de ”individualistiske traditionelle” er den klynge, hvor medlemmerne er ældst, og at de traditionelle i særlig grad adskiller sig fra de øvrige klynger ved at være mindre accepterende over for homoseksualitet. Anden forskning har dokumenteret, at de mest traditionelt religiøse klynger er kendetegnet ved finkulturelle præferencer (Steen Marquard Rasmussen 2014). Klyngernes forskellige profiler i forhold til faktorer, der ikke direkte har med tro at gøre, har inspireret tyske religionsforskere (jf. Ahrens og Wegner 2013) til at anlægge en slags markedstankegang i forhold til kirken. På baggrund af viden om klyngernes karakteristika, kan man arbejde mere målrettet i forhold til at få specifikke dele af medlemmerne til at engagere sig i kirkens liv. ■

Øvrig litteratur

Frederiksen, Morten (red.): Usikker modernitet – danskernes værdier fra 1981 til 2017. Hans Reitzels Forlag 2019

Ahrens, P-A & G. Wegner: „Lebensstile-Sozialstrukturen-kirchliche Angebote“, Stuttgart, Kohlhammer 2013
Rasmussen, S. M.: ”Folkekirken for alle subkulturer”, s. 51-76 i Iversen, H. R. og Nielsen, M. V. (red.): Tal om kirken: Undersøgelser af folkekirken aktivitets- og deltagerstatistik. Det Teologiske Fakultet, København. 2014

Kirkegang i klynger af religiøsitet inden for folkekirken medlemmer

	Traditionelle	Individualistisk traditionelle	Alternativt gudstroende	Spirituelle	A-religiøse	Ir-religiøse	Alle
Mindst én gang om måneden	51%	13%	8%	3%	1%	1%	9%
Til højtider	21%	34%	41%	23%	21%	12%	26%
Ca. en gang om året	8%	17%	16%	20%	17%	9%	14%
Aldrig eller næsten aldrig	19%	37%	36%	53%	60%	78%	51%
I alt	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Dorthe Jørgensen

ph.d., dr.phil. og dr.theol., Aarhus Universitet

DEN FRIE TANKE OG DEN INDRE STEMME

Teologiens og kirkens rolle i dag

Diskussioner om folkekirken handler tit om, hvad folk forventer. Hvor godt kirken lever op til deres ønsker, og hvad den kan gøre for at imødekomme dem. Mange kirkelige tiltag hviler på denne tilgang, som også kendes fra skolen, der forsøger at leve op til elever og forældres forventninger. Prisen er, at kirke og skole bliver til serviceorganer, og at menighed og elever/forældre opfører sig derefter, i sidste ende som kunder. Så gør hverken kirke eller skole nogen forskel, men reproducerer den herskende orden: den økonomiske tankegang, forbrugersismen og markedslogikken.

I det følgende vil jeg koncentrere mig om kirken. Og min tanke om, at den tjener sig selv og samfundet bedre ved at skille sig ud end ved at forsøge at gå i ét med samfundstapetet. Jeg vil fokusere på teologiens mulige rolle som overvintringssted for tænkningen i en tankeløs tid og kirkens forpligtelse til at sikre samvittighedens overlevelse i en samvittighedsløs tid.

Kærlighed og moral

Vi siger, at Gud er kærlighed, og at kærlighed er at ville den anden det godt. Den forelskede er optaget af sin forestilling om den anden, og den ophidsede af sit begær efter den andens krop. Men hvis man elsker et andet menneske, så vil man det bedste for ham eller hende. Noget sådant kræver, at man kan se ud over sig selv. At man ikke gribes af misundelse over den andens succes og ikke disponerer på den andens bekostning. At man tager ansvar for den andens lykke og gør det for den andens skyld.

Denne adfærd er ikke forbeholdt kristne. Det er sådan, mennesker handler, når moralen ikke er korrumpet. Overalt på Jorden møder mennesker hinanden i tillid – og mistillid. Det er udtryk for en universel tiltro til, at vi vil hinanden det godt – og for brud på samme tiltro. Forståelsen af Gud som kærlighed og kærlighed som at ville den anden det godt er dog udfoldet med særlig tydelighed i Ny Testamente, og mange kristne teologer har udlagt denne tanke. Kærlighedens universalitet til trods giver det derfor mening at omtale den som en kristen værdi, forudsat vi ikke frakender personer, der ikke bekender sig til kristendommen, al evne til at udvise næstekærlighed.

Kirkens opgave

Det er kirkens opgave at forkynde budskabet om kærlighed – Guds kærlighed til mennesket og menneskers mulighed for at elske Gud og hinanden. Vi kan imidlertid komme på afveje; vi kan blive selvoptagede og miste blikket

for hinanden og det, der er større end os. Det er derfor også kirkens opgave at lede os tilbage på sporet, genlære os kunsten at elske, ikke bare at begære og forelske sig. Hvis kærlighed er at ville den anden det godt, ligefrem ville det bedste for den anden, har kirken derfor ikke kun til opgave at forkynde budskabet om kærlighed, men også at udvikle vor evne til at tage hensyn. Hensyntagen forudsætter imidlertid ikke kun blik for den anden, men også blik for noget, der er større end ham og mig. Ellers skifter magten bare hænder, mens strukturen forbliver den samme; det er stadig den enes eller den andens behov, ikke det fælles bedste, der styrer adfærden.

Tro og tænkning

I kirken siger vi 'Gud' om det, der er større end mennesker. Vi siger også, at om Gud kan vi intet vide, kun tro. Sådan må det være, når viden er reduceret til de empirisk funderede erkendelser og forklaringer, vi kan producere med forstanden og dens sprog. Engang

IMMANUEL KANT
1724-1804

Den tyske filosof Immanuel Kant skelnede i "Kritik af dømmekraften" imellem tre forskellige måder at tænke på i form af henholdsvis forstandens, fornuftens og dømmekraftens tænkemåder. Det var fornuftens tænkemåde, der optog ham, fordi det er den moralske – den i henhold til hvilken man ikke gør noget, som man ikke er parat til at se ophøjet til almen regel og dermed også selv blive udsat for. Men Kants pointe var, at det kræver æstetisk tænkning i form af dømmekraftens udvidede tænkemåde at praktisere fornuftens moralske tænkemåde og faktisk handle moralsk.

var man imidlertid også opmærksom på visdommen betraget som en anden form for viden, og filosofien voksede ud af religionens skød, mens teologien opstod af filosofien. Der skal faktisk tænkes for at tros, og hvor der bliver troet, bliver der tænkt, men det er en anden slags tænkning, der her er tale om, end den forstandstænkning, de moderne videnskaber har haft succes med, og som derfor er den eneste form for tænkning, der i dag er blik for.

Modtagelighed for tro

Den tyske filosof Immanuel Kant skelnede i "Kritik af dømmekraften" imellem tre forskellige måder at tænke på i form af henholdsvis forstandens, fornuftens og dømmekraftens tænkemåder. Det var fornuftens tænkemåde, der optog ham, fordi det er den moralske – den i henhold til hvilken man ikke gør noget, som man ikke er parat til at se ophøjet til almen regel og dermed også selv blive udsat for. Men Kants pointe var, at det kræver æstetisk tænkning i form af dømmekraftens udvidede tænkemåde at praktisere fornuftens moralske tænkemåde og faktisk handle moralsk. Uden den indlevelse og overskridelse, der kendetegner den frit reflekterende måde at tænke på, som der sigtes til med betegnelsen æstetisk tænkning, ville man ikke kunne overskride sig selv ved at leve sig ind i den anden og samtidig også

opfatte noget så overskridende som ideen om det fælles bedste samt holde sig denne idé for øje.

Med dette er der intet som helst sagt om, at troen ikke skulle komme ovenfra. Men der er sagt noget om, hvad i os der skal holdes levende, for at vi kan være modtagelige for troen, og for at den kan slå rod. Og der er også sagt noget om, hvilken moralsk betydning det har – både at der udgår et kærlighedsbudskab fra Gud, og at vi ikke stivner i den forstandsmæssige tilgang til verden, ifølge hvilken alt skal kunne forklares, og det uforklarlige derfor er værdiløst. Der er med andre ord sagt noget om, hvor vigtigt det er, at vi holder den frit reflekterende tilgang i live, med hvilken vi er åbne for budskabet og kan omsætte det i praktisk handling.

Den frie tanke

Vor tids forsknings- og uddannelsesinstitutioner prioriterer ikke tænkning forstået som den frie og åbne tilgang til verden, Kant tilskrev dømmekraften og derfor døbte æstetisk. Selv i en yderst forstandsstyret tid, der også afkræver teologien at være videnskabelig i den moderne betydning af dette ord og dermed i grunden at have et anstrengt forhold til alt uforklarligt, er det dog vanskeligt at frakende netop teologien en forpligtelse til at beskæftige sig med noget, der overskrider

den menneskelige forstand: det transcendent, teologisk talt Gud. Og dette er netop teologiens chance i dag. Hvis teologien kender sin besøgssted, kan den blive overvintringssted for tænkningen i en tid, hvor alle andre prioriterer opgaveløsning.

Den indre stemme

Tilsvarende har kirken som nævnt i begyndelsen af denne artikel en forpligtelse til at sikre samvittighedens overlevelse i en samvittighedsløs tid, hvilket som vist har en forbindelse til den tænkning, som teologien gør klogt i at tage vare på. Hvordan ville du selv have det, hvis din ambulance kom for sent, fordi bilister og fodgængere ikke veg til side, eller din ulykke gik viralt, fordi dit trafikuheld blev filmet? Hvordan ville du selv have det med at sidde i hundelort i bussen, fordi nogen havde smækket sin beskidte sko op på bussædet, eller hvad ville du sige til ikke at kunne bruge din altan, fordi andre beslaglagde gården med musik og skrigeri? At stille sig selv og andre sådanne spørgsmål er kantiansk moralfilosofi på hverdagsniveau, og den har rødder i den kristne tradition. Sådant en spørgen appellerer til den indre stemme, ikke forstået som en kilde til skam, men som den samvittighed, uden hvilken vi ikke kan føle skyld og derfor heller ikke opleve tilgivelse. ■

Poul Henning Bartholin
domprovst i Aarhus

Hvem tager telefonen, når kommunen ringer?

Har folkekirken stadig en social (diakonal) forpligtelse? Ja, det har den, skønt man stadig kan møde forbehold blandt kirkefolk for at tage den opgave op. Det tager kommunen sig jo af!

Selvfølgelig tager kommunerne og staten sig af de sociale opgaver. I stigende omfang gennem årene har de inddraget flere eksterne aktører, og de sociale organisationer og de, der historisk har et kirkeligt udgangspunkt, bidrager til et vidt forgrenet samarbejde med kommunerne.

Folkekirkens samarbejde med Aarhus Kommune

Det er 7-8 år siden, at jeg første gang af en kommunal chef i Magistraten for sociale forhold og beskæftigelse blev bedt om at gå ind i et mere direkte samarbejde med Aarhus Kommune. Det førte til en række møder, hvor kommunens interesser blev præsenteret mere konkret. Men fra folkekirkens side måtte vi erkende, at vi på det tidspunkt ikke havde en "organisation" i de fire provstier, som kunne gå ind og løfte den opgave på en adækvat måde. Enkelte sogne har igennem årene taget på sig at have mennesker i flexjob, arbejdsprøvning, praktik og genindslusning på arbejdsmarkedet efter langvarig sygdom fx stress. Der blev fra kommunens side efterlyst mere fra vores side og appelleret til at tage et større ansvar.

Viljen var der. Forpligtelsen var evident. Men hvordan skulle dette organiseres? Skulle det gå ad de mange stier mellem kommunens beskæftigelses-

sekretariat og hen til hver enkelt af de ca. 60 sogne i kommunen? Eller kunne vi finde en anden måde? Som én spurgte undervejs: "Hvem skal man ringe til, hvis man vil have fat i folkekirken i Aarhus?" Svaret var, at sognene er folkekirken i Aarhus og foreløbig var man nødt til at bero på at kende nogen i de enkelte sogne, eller at sognene selv henvendte sig til kommunen. I længden var og er dette dog ikke holdbart.

Inden for Magistraten for Sundhed og Omsorg har man også ønsket, at folkekirken kunne være mere tilstede på institutionerne. Præsterne har fortsat gode vilkår for at komme på lokalcentrene (plejehjemmene). Personale- nedskæringer og besparelser har som i mange andre kommuner ført med sig, at gennemførelse af gudstjenester nogle steder blev meget vanskelig. Frivillige har i vidt omfang bødet på manglen på personale. Alligevel er gudstjenester og andre aktiviteter, hvor præst og kirke- og kulturmedarbejder har været involveret, flere steder nu alene båret af frivillige samt præsterne. Personalet har ikke kapacitet til at medvirke. Det fungerer alligevel, og beboerne og deres pårørende får fortsat kirkelig betjening på lokalcentrene. Fra både kommunen og folkekirken kunne man godt tænke sig, at dette kunne blive anderledes.

Inden for børne- og ungeområdet har der også været et mangeårigt godt samarbejde. Skole- og kirkesamarbejdet arbejder på et overordnet plan, men meget ofte med inddragelse af de lokale præster, hvor det er muligt og hensigtsmæssigt. Desuden er der også det lokale samarbejde, som også fungerer godt.

I de fleste kommuner og provstier findes der eksempler, som til forveksling ligner, hvad jeg her kort har skitseret. "Er det ikke tilstrækkeligt", spørger nogen. Jo, mange steder er det. Men så alligevel (måske) ikke!

Hvad efterspørger kommunen hos folkekirken?

Hvad er det, der mangler eller savnes ikke mindst fra kommunernes side? Hvad er det, de efterspørger hos os i folkekirken? Et foreløbigt og kort svar er "ånd". Der mangler et fundament, som ikke findes i de – ganske udmærkede – reformer, der er gennemført fra 2007 og i årene fremefter. Det findes heller ikke i de kommunale og statslige styringsparadigmer, som blev introduceret i 1980'erne og siden kaldt New Public Management. Det er en upræcis betegnelse, som bl.a. rummer en i forhold til 1970'erne mere præcis styring af de offentlige udgifter. Ser man i et historisk perspektiv er kommunalreformerne i 1970 og 2007

kendetegnet ved, at de er et udtryk for, at samfundet har ændret sig på meget få år. Reformen i 1970 satte punktum for en epoke, hvor landbruget var det største erhverv, og hvor de fleste mennesker boede på landet. Reformen medførte en anden form for styring af lokalsamfundene. Afstanden mellem politikere og borgere blev større, og den lokale repræsentation blev betydeligt svagere. Dermed blev sansen for den enkelte borgers særlige vilkår svagere også i relativt overskuelige landkommuner.

Rettighederne for borgeren blev tydeligere som følge af kommunalreformen og Folketingets gennemførelse af "bistandsloven". Skønnet i sagsbehandlingen blev også svagere funderet, fordi det lokale kendskab blev mindre hos sagsbehandlerne. Ændrede det også synet på borgeren? Kom der en afstand mellem "klient" og sagsbehandler, som ikke var der før? Svækkedes sansen for den lokale kultur og menneskesynet? Betød Skoleloven i 1975, hvor sammenhængen mellem kirke og skole blev brudt, noget for menneskesynet i samfundet? Det kan ikke påvises empirisk, men måske er der en pointe alligevel.

Hvad kan folkekirken bidrage med og hvordan?

Kommunal- og strukturreformen i 2007 medførte igen en større afstand mellem borger og politiker og mellem borger og den kommunale administration. Også her er der ændret styringsparadigmer i kommuner og regioner. Der er stadig elementer af mål og rammestyling på det økonomiske område i alle forvaltninger. Men der er også her nye styringsparadigmer, som lægger vægt på samarbejde og netværksarbejde med civile (ikke-kommunale) institutioner, organisationer og privatpersoner. Herunder også folkekirken. For kan bl.a. folkekirken og de mange andre civilsamfundsorganisationer ikke bidrage med omsorg og nærhed, som en kommunal eller statslig institution ikke kan? Kan folkekirken og andre religiøse og idebårne institutioner og organisationer

ikke bidrage med bl.a. en etik, et normsæt, et menneskesyn, som definerer borgeren som mere end det staten, kommunen og regionen ser dem som? Jo, det kan folkekirken m.fl.!

Vores mangeårige brug af ordet værdier forsøger at afdække alt det ikke-konkrete, som vi lever af. Alligevel mangler der efter min opfattelse noget, nemlig en lang religiøs tolket og forstået etisk tradition og fundament. Man kunne også kalde det med et par modeord for ånd og dannelse.

Foto: Lars Salomonsen

Det kan bl.a. folkekirken og andre institutioner bidrage med. Derfor ser jeg det som en forpligtelse, vi skal tage op og tage meget alvorligt. Der spørges seriøst efter os. Vi skal derfor finde former og organisering, så vi kan svare på henvendelser og konkrete opgaver, man anmoder os om at bidrage til. Erfaringen viser, at det er vi nødt til at organisere i større fællesskaber end det enkelte sogn. For det vil blive endnu en meget tung opgave for det enkelte menighedsråd at skulle løfte, og i forhold til den brede invitation fra kommunerne, er det ikke muligt for et enkelt sogn at organisere og løfte disse opgaver alene. Det kræver professionelle ansatte med et godt kendskab til de forskellige sognes og menigheds-

råds ansatte, interesser, traditioner og visioner på den ene side og med et indgående kendskab til den kommunale forvaltning og til andre civilsamfundsorganisationer.

Der vil være forskellige veje at gå. Nogle steder vil det falde naturligt at bygge videre på allerede eksisterende

De seneste to år har Aarhus Stift indbudt til netværkskonferencen "Fælles om det sociale ansvar", der skal styrke samarbejdet mellem kommuner, folkekirker og de kirkelige sociale organisationer. Billedet er fra den første konference, der blev afholdt på Aarhus Rådhus. Læs mere på www.fællesom.dk

samarbejde mellem sognene. Det kunne være et eksisterende sekretariat for skole-kirkesamarbejde, der kunne udvides med andre opgaver. Det vil også nogle steder give mening, at provstier i en kommune går sammen om at løfte opgaverne.

Samarbejdet mellem kommuner, civilorganisationer og folkekirken vil kunne bidrage til et bedre samfund for alle borgere. Det vil fortsætte en lang historisk tradition, som har haft mange forskellige former. Vi er fælles om mennesket, åndeligt, materielt, etisk, historisk, religiøst og sekulariseret. Kirke og kommune kan bidrage med noget, som ikke må sammenblandes og ikke må adskilles. I en synergi kan det tjene borgerne i samfundet. ■

Hanne Baltzer
freelancejournalist

Sundhedsvæsenet er forpligtet til at hjælpe det hele menneske

”Vi har en forpligtelse som sundhedsvæsen til også at imødekomme menneskers eksistentielle og religiøse behov, hvis de giver udtryk for dem. Derfor er sygehuspræsterne en naturlig del af den sundhedsfaglige hverdag,” siger Ida Götke, der er sygeplejefaglig direktør i Hospitalsenheden Vest, Region Midtjylland. Hun sidder bl.a. i styregruppen for det nye supersygehus i Gødstrup ved Herning.

Hun har længe haft ansvaret for kvalitetssikring. I sin tid gik en af kvalitetstandarderne på, at sygehuset skulle respektere og understøtte patientens og pårørendes kulturelle eller religiøse ønsker om eksistentiel og åndelig støtte. Udgangspunktet var et helhedssyn om, at den enkelte både er et fysisk, psykisk, socialt og åndeligt menneske. Sundhedsstyrelsen taler også om, hvordan sundhedsprofessionelle i en multikulturel verden ikke alene skal se patienten som en fysisk krop, men at der bag hver diagnose er et menneske, hvor der er mere på spil, som man også skal sørge for at tage hånd om. Desuden har WHO – FN’s verdenssundhedsorganisation – en definition på, at sundhed ikke alene handler om fysisk velvære, men også psykisk og eksistentielt velvære. Altså at have et fokus på det hele menneske.

Øjenkontakt

For Ida Götke er det afgørende at have fokus på både patienter, pårørende og medarbejdere. Derfor har hun blandt andet taget initiativ til et samarbejde med Ankerfjord Hospice, Aalborg Universitet og en ph.d.-studerende om en filosofisk refleksion – eksistentiel kommunikation på hospice og i hospitalsvæsenet – et projekt der er færdigt i

2020. Filosofien samarbejder med præsterne, og omdrejningspunktet er netop at lære medarbejderne at reflektere, så de kan stå i rum af magtesløshed samtidig med, at de har styr på egne overvejelser og er nærværende.

Det kræver også, at man skaber sig tid: ”Der snakkes med god grund om travlhed, og vi arbejder med at skabe tid i situationerne. Det er et skræm-

selv kan blive udfordret på, hvad meningen med livet er. Hvordan understøtte og hjælpe det menneske, der ikke finder mening længere: ”Hospitalspræsten kan give gode input til, om man skal presse på eller give mennesket ro til at tænke i tavshed. Hvilken nænsomhed er nødvendig? Der kan hospitalspræsten sætte et andet blik på situationen. En af vores

Både kirken og hospitalet er spændt ud mellem livets helt store begivenheder – fødsel og død, men også alt der indimellem, hvor mennesker er udfordret. Det har slået mig, at uanset hvor sekulariseret et samfund vi har, så beder mennesker, når det virkelig brænder på.

mende prædikat på et sundhedsvæsen, fordi det kan få patienter til at afgrænse sig. Nogle vil forstyrre personalet så lidt som muligt, fordi de ikke ønsker at belaste, men det er problematisk. Vi ved også, at det at føle sig set og hørt, er afgørende. Det, patienter og pårørende lægger mærke til, er, om personalet har øjenkontakt med dem.” At være i stand til at løfte patienten, så vedkommende igen kan have et håb, kan være en stor opgave, fordi man

fornemste pligter er, at vi aldrig må tage håbet fra et andet menneske. Vi skal understøtte, at der stadig er et håb i et liv.”

Udvide med hjertesprog

Sundhedspersonale er typisk uddannet til at være problemløser, men følelser kan ikke problemløses, ifølge Ida Götke. Da må man gribe et andet instrument – hjertesprog, som man skal lære at kommunikere og dermed udvide sit

faglige felt. For personalet skal kunne møde patienten og den pårørende midt i angsten, lykken, sorgen, vreden: "Som en god læge eller sygeplejerske skal man have indlevelsessevne og kunne et hjertesprog i dag, for ellers kan man ende med at overhøre patienten. Der er en stigende opmærksomhed på, at vi skal sørge for, at der bliver taget hånd om de eksistentielle og åndelige sider også. Områder der har været ret så tabubelagt."

Det at trøste, lindre og helbrede spillede en stor rolle på hospitalerne i gamle dage, inden eksplosionen af mange teknologiske muligheder satte "helbrede" i absolut fokus. Først i slutningen af 1980'erne kom hospitalspræsterne, som der nu er ca. 90 af rundt i Danmark. Inden da knyttede man an til de lokale sognepræster – med skiftende succes.

I dag står hospitalspræsten til rådighed for både pårørende og patienter uanset sygdomsforløbets karakter. Hospitalspræsten er også sparringspartner for sundhedspersonalet, og den mulighed bliver brugt, for indimellem er der oplevelser for personalet, som giver anledning til at reflektere sammen med en, der læser situationen med "andre briller". Præsterne er ansat af folkekirken til at gøre tjeneste på hospitalet. De er anderledes fri, og det kan personalet se fordelene ved: "Jeg var med til at ansætte den første funktionspræst i Skive, og det var spændende at få skabt rum og adgang til præsten på hospitalet. I dag har vi tre hospitalspræster, en i Holstebro og to i Herning. De flytter med til det nye store sygehus i Gødstrup," siger Ida Götke begejstret.

Risiko for traumer

"Hvorfor det overhovedet er relevant at give plads til det åndelige og det eksistentielle? Ellers kan vi ende med, at mennesker godt nok er fysisk helbredt, når de går fra hospitalet, men de er invalideret i en eksistentiel sammenhæng, fordi de har tumlet med nogle overvejelser, som der ikke er blevet taget hånd om. De kan risikere at være blevet psykisk traumatiserede, fordi der er noget andet, der har spillet en rolle for dem, som vi ikke har set eller hørt. Og det er jo forfærdeligt," siger Ida Götke.

Foto Hanne Baltzer

"Giver vi ikke mere plads til det åndelige og det eksistentielle, kan vi ende med, at mennesker godt nok er fysisk helbredt, når de går fra hospitalet, men de er invalideret i en eksistentiel sammenhæng", siger Ida Götke, der er sygeplejefaglig direktør i Hospitalsenheden Vest, Region Midtjylland.

Hun mener fx, at det er interessant, at når der virkelig er noget på spil i menneskers liv, så beder de en bøn. Derfor er hospitaler steder, hvor der bedes mange bønner: "Både kirken og hospitalet er spændt ud mellem livets helt store begivenheder – fødsel og død, men også alt der indimellem, hvor mennesker er udfordret. Det har slået mig, at uanset hvor sekulariseret et samfund vi har, så beder mennesker, når det virkelig brænder på. Og de lader deres børn døbe. Stort set alle babyer, som ved livets begyndelse er voldsomt udfordret, bliver døbt. Der er nøddåb med det tilhørende ritual et rækværk, som forældrepæren læner sig op ad i det svære."

Hospitalsledelsen bliver mere og mere opmærksom på, at personalet har brug for refleksionsrum, hvor man lige kan sætte sig ned og vende et dilemma – fx alene eller med hospitalspræsten: "Det er vigtigt. Jeg så gerne, at der bliver obligatorisk supervision for alle. Det ville være eminent godt givet ud. Vi har jo alle brug for at få vendt nogle situationer. I den somatiske afdeling af sundhedsvæsenet (det der ikke er psykiatrien) er det et udviklingsområde at få en systemiseret form for refleksionspraksis. Det er ikke udbredt

nu, og det slider på den enkelte, hvis obligatorisk supervision ikke tænkes ind," vurderer hun.

Invitation

To gange om året inviterer hospital og hospitalspræster til foredragsaftener, hvor der er særligt fokus på at røre ved noget eksistentielt. Hvor mennesket er i centrum. Arrangementerne er åbne for alle og understøtter, at sygehuset også er et mødested mellem forskellige religioner og kulturer. Nogle er begyndt at tale om lokale funktionspræster, som så skal samarbejde med sognepræsten: "Flere danskere kommer kun sporadisk i folkekirken. De oplever ikke, at der i folkekirkens regi kan være en person, der kan være en god støtte for dem. De kender i hvert fald ikke muligheden for at tale med sognepræsten. Det kræver således, at nogen gør opmærksom på, at kirken har det tilbud. Når det handler om de pårørende, slipper vi dem, når patienten forlader hospitalet og tager hjem eller afgår ved døden. Lokalt kunne kirken være mere opmærksom på dem. Her kunne evt. lokale funktionspræster hjælpe sognepræsten." ■

Torben Hansen
borgmester i Randers Kommune

Kirken er en væsentlig ressource i lokalsamfundet

I Randers Kommune er der ingen tvivl om, at kirken er en væsentlig ressource i lokalsamfundet. Kirken møder borgerne på mange forskellige niveauer hver eneste dag. I konfirmationsforberedelsen, i varmestuen, i genbrugsbutikken, til højmessene eller ved gudstjenesten midt i det grønne, i sjælesorgssamtaler og babysalmesang. Berøringsfladen er enorm, og netop derfor er kirken et berigende samarbejde.

Her i Randers værner vi om fællesskabet. For til trods for, at byen er blandt landets absolut største, så er den aldrig større end, at ingen bliver glemt. Vi har netop afsluttet årets festuge – en uge med plads til alle og for alle. Ligesom Randers i år igen nød at være vært for årets Feriecamp og Udsattelege arrangeret af Landsforeningen for Væresteder. Finkultur, kvalitetsoplevelser, smuk natur og fællesskab på tværs af alder og livssituation er afgørende for os. Set i det lys er et samarbejde mellem kommunen og kirken oplagt.

Vi er begyndt med konkrete, lokale samarbejder som for eksempel om et suppekøkken. Og vi har med stor interesse deltaget i konferencen ”Fælles om det sociale ansvar” på Diakonhøj-skolen i Aarhus tilbage i januar.

En fælles styregruppe

Vores oplevelse af samarbejdet med kirkerne i Randers er, at der er så meget liv, så mange menneskelige ressourcer og så stærk en vilje til at værne om mennesket, at det er en – ja en berigende – oplevelse at samarbejde.

Efter fælles ønske er der i løbet af et lille års tid skabt et formaliseret samar-

bejde omkring sociale indsatser med en styregruppe på tværs af forvaltningen i Randers Kommune og de to provstier i Randers Kommune. I regi af denne fælles styregruppe kører en række konkrete projekter. Dem vil jeg komme nærmere ind på. Men det er værd at dvæle ved selve kommissoriet.

Formålet med styregruppen er:

- at styrke samarbejdet mellem kommune og kirke omkring sociale indsatser
- at udbrede en forståelse af, at udsathed kan have mange former og kan være på mange niveauer
- at opnå et gensidigt kendskab til hinanden, herunder en generel oplysning/orientering om hinandens tilbud og tiltag
- at skabe en bedre synlighed af de tiltag, som der allerede er, og derigennem sætte spot på, hvor det er relevant at udvikle nye
- at udforske konkrete muligheder for samarbejde
- at sikre en koordinering af vores indsatser.

I styregruppen sidder vores socialchef, centerlederne for henholdsvis Center for socialt udsatte og Psykiatri i Randers Kommune samt lederen af

Pædagogisk Psykologisk Rådgivning. Naturligvis er vores to provstier for henholdsvis Nordre og Søndre provstier repræsenteret, ligesom en præst fra hvert provsti, og Kirkens Korshær er også med. Styregruppen mødes en gang i kvartalet, for der er allerede mange projekter og tiltag.

Det er min og styregruppens forventning, at samarbejdet bidrager til, at vi kontinuerligt styrker samarbejdet og sætter aktiviteter i gang, som gælder borgerne i Randers Kommune.

Meget er allerede i gang!

Konfirmationsforberedelse og konflikthåndtering

Når et ungt og sårbart menneske starter til konfirmationsforberedelse starter et nyt kapitel. Hvordan skal kjolen se ud, hvordan skal min fest holdes, hvem skal med? Gad vide hvor mange gaver jeg får – og ikke mindst – vil jeg konfirmeres, og hvad handler det om? Præsterne styrker de unges selvindsigt og bidrager til deres rejse ud i livet. For langt de fleste er det en spændende tid. Det er det også for forældrene. Men hvad nu, hvis man midt i det, der skulle være nyt og spændende – og positivt – også kæmper med andre

udfordringer? Hvis mor og far står midt i en skilsmisse eller slet ikke kan tale sammen? Hvis der ikke er råd, hvis den største skræk er, at far bliver fuld eller mor ikke møder op? Det kan være tunge og svære problematikker. Derfor skal de opdages, så et ungt menneske kan gribes i fællesskabet, så forældrene kan få den rette støtte. Der-

for arbejder kommune og præster i Randers nu sammen om at have opmærksomhed på både forældre og børn, og præsterne klædes godt på til de individuelle samtaler, som også kan handle om alkoholproblematikker. Der er også helt konkret afholdt formiddagsmøde om rusmiddelbehandling både med vinkling på familier og socialt udsatte.

Konvent i Psykiatriens Hus

Som led i samarbejdet har kommunens "Center for Psykiatri" afholdt fyraftensmøde for præster på Psykiatriens Hus og Café Rusfri i Randers. Jeg er ikke i tvivl om, at jo mere viden vi har i fællesskab, jo bedre kan vi hjælpe mennesker med behov. Derfor drøfter styregruppen nu også, om man kunne afholde konvent for op mod 40 præster på Psykiatriens Hus. Måske er det netop præsten, der bliver indgangen til som menneske at træde gennem døren til Psykiatriens hus og få faglig hjælp til sine udfordringer.

Omsorgsfulde frivillige

Også kirkens mange sognemedarbejdere og frivillige er væsentlige samarbejdspartnere for kommunens professionelle medarbejdere. Måske er det en sognemedarbejder, der hører om en borger, der bliver indlagt eller får behov for hjælp, eller møder et menneske, der ud over menneskelig omsorg

mening at indgå i et tæt, givtigt og værdifuldt samarbejde, ikke mindst når begge parter er så nysgerrige og imødekommende.

Jeg er overbevist om, at kirken er en væsentlig ressource i lokalsamfundet. Der er alene et problem med brug af udtrykket "ressource". Ordet er lånt fra den økonomiske tænkning og bliver i flæng sat på både mennesker, dyr, natur – ja, find selv på mere. En ressource kan optimeres, udnyttes og effektiviseres. Så når jeg skriver, at kirken er en væsentlig ressource, så er det netop ikke en ressource, man bare kan skrue på eller budgettere med. Nej, det er så uendelig meget mere. Det er limen mellem mennesker, limen i lokalsamfund og foreninger. Det er aktiviteter og omsorg og at værne om hinanden. Det er fællesskab mellem mennesker. ■

også har brug for professionel hjælp og en plan for at vende tilbage til et bedre liv. Derfor arbejdes der på at skabe stærk kontakt og samarbejde mellem kommunens medarbejdere på gadeplan – de såkaldte støtte-kontakt personer – og sognemedarbejdere. Set fra kommunens side ved vi godt, at det kan være svært for en sognemedhjælper at vide, hvor man skal henvende sig i en stor kommune. I et samarbejde kan vi formidle viden om hvem, hvor, hvordan og dermed sikre, at borgeren stadig møder omsorgsfulde sognemedhjælpere og samtidig får den rette professionelle hjælp. Til glæde for alle.

Et af de næste samarbejder kunne meget vel være en indsats mod ensomhed – i et fællesskab mellem kommunens Udsatteråd, provstiernes sognemedhjælpere, medarbejdere i kommunen.

For kirken og dens mange både medarbejdere og frivillige er væsentlige samarbejdspartnere. Det giver stor

Torben Hansen tiltrådte som borgmester i Randers Kommune 1. januar 2018 efter kommunalvalget i 2017. Han er født i 1965 i Randers og var i 1990'erne politisk ordfører for den socialdemokratiske byrådsgruppe og 1. viceborgmester indtil han fra 2001 til 2015 var medlem af Folketinget for Socialdemokratiet. Her har han haft en række forskellige poster blandt andet som miljøordfører. Desuden har han bestridt en række tillidshverv gennem sin politiske karriere både som formand for bestyrelsen for Jysk Pædagogseminarium og medlem af Natur- og Miljøklagenævnet. Torben Hansen er uddannet folkeskolelærer og har en MPA.

Suzette Schurmann Munksgaard

projektleder, CUR - Center for Ungdomsstudier

Campuspræst – men hvordan?

Rundt om i landet har ca. 50-60 præster betegnelsen gymnasiepræst eller ungdomsuddannelsespræst. Der er flere udfordringer forbundet med denne opgave: Hvordan er man som præst relevant i gymnasieunges liv? Hvordan kommer man i kontakt med unge? Og hvordan får man overhovedet lov til at være tilstede på gymnasiet? Center for Ungdomsstudier har indsamlet erfaringer i 2018-19 fra disse præsters arbejde med støtte fra Den Folkekirkelige Udviklingsfond.

I en kantine på en ungdomsuddannelse sidder seks unge elever omkring kaffen og kagen. De kigger opmærksomt på diktafonen, der ligger på bordet og på den lokale campuspræst, som har inviteret på kaffe, kage og et gruppeinterview. Hun er nysgerrig på, hvad de tænker en præst kan bruges til på ungdomsuddannelsen og inviterer dem til at give hende lidt råd og vejledning. En pige på 16 år udbryder:

”Altså da du første gang kom ind og præsenterede dig som campuspræst, så tænkte jeg: Åh nej, skal der løbe sådan en rundt her – så kan man komme ind onsdag kl. 10 og be’ – det kommer ikke til at ske!”

I samtalen giver de unge på forskellig vis udtryk for, at de ingen erfaringer har med en præst udenfor kirkens rum, hverken på det eksistentielle eller det sociale plan. Derfor har de heller ikke de store forventninger til en præst på en ungdomsuddannelse, fordi forventninger skabes af erfaringer. De overraskes over, at præsten bevæger sig udenfor kirkeligheden og pludselig er til stede i deres ungdomsvirkelighed.

Præsten forklarer, hvorfor hun kommer på ungdomsuddannelsen, og hvad

hun kan bruges til. I løbet af samtalen begynder de at forstå hendes rolle på trods af forbehold overfor præstetitlen, en almen blufærdighed overfor religion og manglende erfaringer med at mødes med en præst på det eksistentielle plan. Selv om de måske ikke selv har brug for det lige nu, ser de pludselig mulighederne i en campuspræst som en personlig ressource og en sekundær samtalepartner.

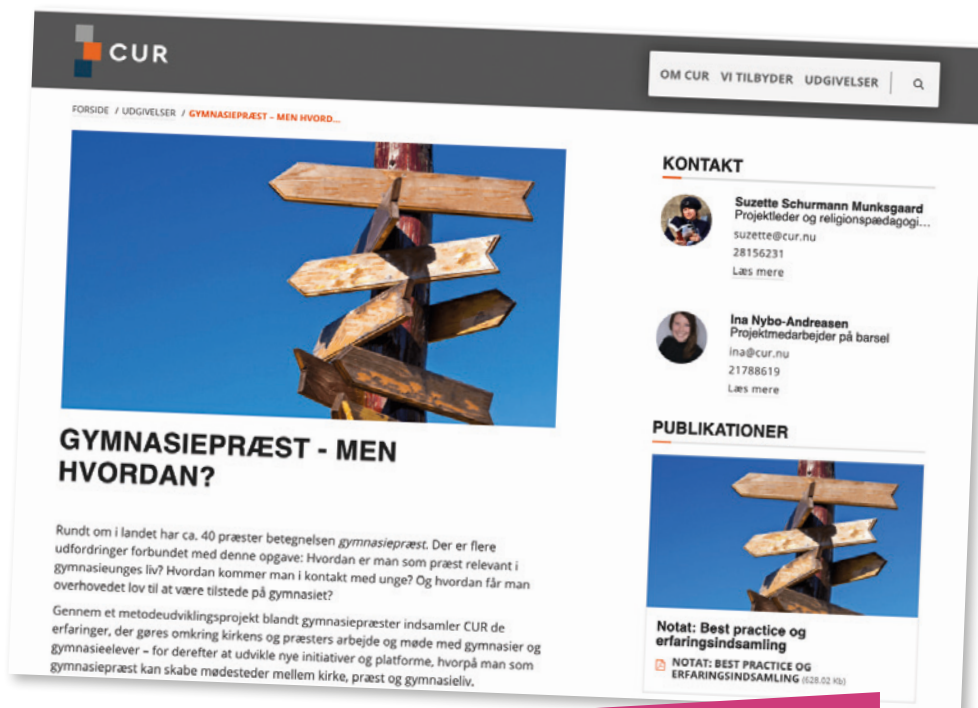
Sekundær samtalepartner

Også gymnasieelever har umiddelbart svært ved at se, hvad de kan bruge en præst til. Men i mødet med præsten enten i en faglig undervisningssammenhæng eller når præsten præsenteres som en mulig ressource og omsorgsperson, får eleverne forståelse for det frirum, en præst skaber. Præsten fremstår som en sekundær samtalepartner, der ikke har noget på eleverne, og som man kan komme til, når det brænder på. Som en gymnasiedreng forklarer:

”Det med religion og tro fylder nok ikke så meget for den unge generation som for den ældre generation. Men jeg tror også, det at have en anden

person at snakke med end en studievejleder, der kan en præst måske komme med et lidt mere guddommeligt perspektiv: tillid, respekt, næstekærlighed... Det tror jeg, kan være en stor hjælp for mange. Jeg tror ikke på Gud, men følelsen af at kunne lægge alle mine bekymringer over hos en præst – det tror jeg godt, kunne hjælpe mange.”

Det lader til, at en præst kan få en særlig position på en ungdomsuddannelse. Unge er i en livsperiode, hvor de gerne vil klare sig selv og helst ikke vil bekymre deres forældre. Med en eksistentiel tilgang kan mødet med en præst give eleverne mulighed for, at man sammen med en anden voksen kan læsse af, måske finde løsninger på personlige udfordringer og på den måde hjælpe til, at man kan stå på egne ben. Hermed understøttes eleverne i deres selvstændiggørelsesproces. Særligt frafaldstruede elever kan have brug for en ekstern samtalepartner, der ikke er optaget af fraværsregistreringer, afleveringer og karakterer, men som stiller sig til rådighed som en ressourceperson på ungdomsuddannelsen. Som en gymnasiepræst fortæller:

”Man skal være der. Og det er noget af det, der er blevet tydeligt, når man sidder og snakker, hvor de har fået luft og samtalen går mod en ende. Jeg spurgte en pige, om der var andet, hun havde brug for at snakke om, og hun sagde: ”Det er der ikke... men er det okay, jeg bare lige sidder her lidt, for det er det eneste sted på gymnasiet, jeg bare kan være?”

Hvad skal jeg sige?

På landsplan arbejder ca. 50-60 præster på, hvordan folkekirken kan være til stede på ungdomsuddannelserne. Aalborg og Roskilde Stifter forsøger sig med lokale sognepræster, der bruger en vis kvote af deres stilling på at være til rådighed for sognets gymnasium og på at være proaktive i forhold til at invitere til et samarbejde. I flere ungdomsuddannelsesbyer som f.eks. Viborg og Vejle har fuldtidsansatte ungdomspræster deres daglige gang på byens forskellige ungdomsuddannelser, både gymnasier, erhvervsskoler, landbrugsskoler og produktionsskoler. Når kirken rækker en hånd ud mod nogle af samfundets institutioner udfordres kirke, præst og uddannelsesinstitutionerne til at forholde sig til, hvad kirken har at byde ind med i en post-sekular ungdomskontekst. Som en gymnasiepræst fortæller:

”Jeg tror faktisk, at rigtig mange præster har svært ved at finde ud af, hvordan man skal fortælle, hvad man kan som gymnasiepræst, og hvad man kan bruges til. Og det kan jo også være svært for mig. Jeg ved jo godt,

Citaterne i artiklen er fra interviews i forbindelse med CUR's projekt "Gymnasiepræst – men hvordan". Læs mere om hvordan man kan arbejde fagligt, relationelt og eksistentielt med 'eksistentielle mellemrum' på ungdomsuddannelserne. Se mere på www.cur.nu

hvad jeg kan snakke med de unge om, og jeg tror, jeg har en idé om, hvad jeg kan tilbyde, men det er svært at sætte ord på.”

Selvom præsten bag ovenstående citat er en garvet gymnasiepræst, efter-spørger hun måder, der enkelt og troværdigt fortæller, hvem man er, og hvad man kan som præst. Generelt efterlyser flertallet af gymnasiepræster gode råd til, hvordan man forklarer, hvad man kan som gymnasiepræst. Måske er der brug for en fælles kommunikationsindsats omkring dette?

Har præst, kirke og kristendom noget at sige i en post-sekular ungdomskultur?

Det er selvfølgelig afgørende, at man som præst både er afklaret omkring, hvad man kan bidrage med på en ungdomsuddannelse, og at man kan forklare det ind i en post-sekular kontekst. Med ét ben i en ungdomsteologisk tænkning og et andet ben i en ungdomsuddannelseskontekst er det væsentligt at have gjort sig overvejelser om følgende spørgsmål:

- Hvad er det teologiske incitament for, at man som præst indgår i ungdomslivet på en ungdomsuddannelse?
- Hvilken stemme og position har kirke og kristendom på en sekulær uddannelsesinstitution og i et pulserende ungdomsliv?
- Hvordan kan det blive relevant, at man som præst med en teologisk og religiøs livsanskuelse kan tale ind i en tid drevet af selvkontrol, ”social engineering” og præstationskultur – en tid hvor unge føler, at man ligesom guden Atlas selv skal tage ansvaret for alt og bære hele verden på sin ryg?

Eksistentielle mellemrum

Den canadiske filosof Charles Taylor understreger i sin beskrivelse af 'The Sacred in a Secular Age' (2007), at den humanistiske kultur og socialvidenskaberne har været overraskende blinde og døve over for det spirituelle. Derfor er der behov for at skabe 'eksistentielle mellemrum', hvor åndelige spørgsmål og tematikker inddrages, hvis ikke samfundet og demokratiet skal udhule sig selv. I en post-sekular kontekst tyder det altså på, at man som præst og kirke har en særlig rolle og position, hvis man kan være med til at skabe 'eksistentielle mellemrum', hvor man imødekommer en fortolkningsefter-spørgende generation unge. ■

Shahla Angela

kulturkoordinator ved Aarhus Domkirke og tidl. vidensmedarbejder ved Folkekirken Uddannelses- og Videnscenter på projektet på Aarhus Ø

Ideen bag initiativet på Aarhus Ø

I Aarhus har byudviklingen de seneste år taget fart, og det kan særligt ses i bydelen Aarhus Ø, hvor høje betonbygninger år for år skyder op. Da man i Aarhus Domsogn længe har vidst, at denne gamle containerhavn i løbet af få år vil huse næsten 12.000 indbyggere, skulle der for år tilbage

de 10 aktiviteter for byen samt aldrig at trække gardinerne for, når huset står tomt. Badehusene synes små, som de ligger der for enden af mastodontbyggeriet AARhus. Her slog vi i Aarhus Domkirke dørene op for Skt. Clemens Badehus i juni 2019 og bød Ø-boere og århusianere indenfor i et lille træ-

Her blev det bekræftet, at undersøgelses deltagere i høj grad havde tillid til Den Danske Folkekirkes identitet og virke. Flere deltagere udtrykte et stort behov for at kunne bruge kirkens kerneydelser i form af dåb, vielser, begravelser og gudstjenester og havde et ønske om at kunne gå i dialog med kirkens præster. Dog viste der sig at være flere forskellige bud på, hvordan kirkens kerneopgaver kunne komme til udtryk. Projektets udviklede ideer var på ingen måde banebrydende, men viser, at de fleste deltagere ønsker at debattere samfundsaktuelle og eksistentielle tematikker. Alligevel er der stor forskel på deltagernes ønske til formen. Mens undersøgelsens ældre deltagere foreslog, at præsten afholdte højskoleformiddage i badehusene, ville de yngre deltagere typisk foreslå en "TED Talk". Mens en senior foreslog en udendørsgudstjeneste til vands, ville den studerende foreslå, at gudstjenesten blev optaget som podcast og gjort digitalt tilgængelig. Fælles for alle var dog en forståelse af kirken som et samlingspunkt for viden og ro, men med et ønske om mere uformelle rammer.

Gennem mødet med sognegården lærer århusianerne, at folkekirken er et rum, hvor de kan stille spørgsmål til livet og forvente svar både blandt hinanden og gennem deres lokale præst både til de kirkelige højtider såvel som til hverdag. Således fungerer badehuset som et brohoved ind til kirken, hvor bydelens beboere genopdager, at de også har mulighed for at præge og aktivt tage del i sognets menighedsliv.

tages en beslutning om, hvorvidt Aarhus Ø skulle være sit eget sogn med egen kirke, eller om der skulle tænkes i nye løsninger. Her valgtes det sidste. Den danske arkitektkomiteet Bjarke Ingels havde på daværende tidspunkt planer om at bygge 21 fritliggende små badehuse med en placering få meter fra havet på kajen på bassin 7. Visionen med badehusene var og er, at de skal fungere som aktivitetshuse, der skal understøtte livet mellem husene. Med det in mente forpligter alle ejere sig på årligt at slå dørene op og afhol-

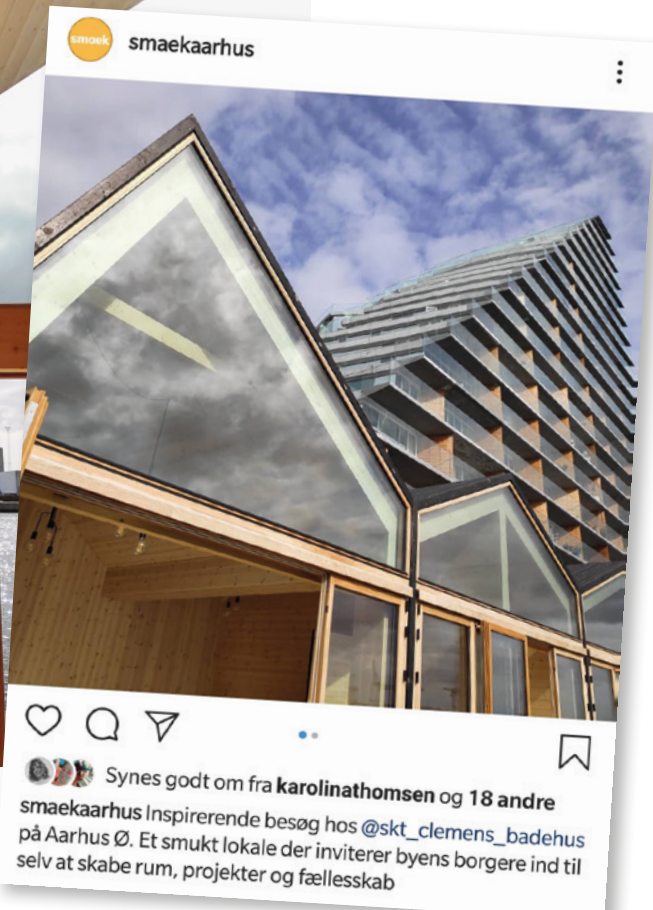
de på kun 34 kvadratmeter. Her blander duften af fyrretræ og saltvand sig og inviterer ind i et mellemrum, der emmer af ro og nærvær i en bydel skabt af glas og beton.

Nye former i kirken

I samarbejde med Folkekirken Uddannelses- og Videnscenter iværksatte Aarhus Domkirke i 2018 projektet "Kirken på Ø", der havde til formål at udvikle ideer til kirkelivet, og som blev funderet i en kvalitativ forståelse af Ø-boernes relation til folkekirken.

"Hvad er en sognegård?"

Lige så mange ideer Ø-boerne har udviklet til badehusene, lige så mange spørgsmål stilles der i dag til, hvordan man som almen borger kan bruge Den Danske Folkekirke. Sommeren over har både århusianere og turister slået vejen forbi Skt. Clemens Badehus og nysgerigt spurgt til, hvad kirken laver der.

Her har den korte forklaring hver gang været, at badehuset er en sognegård. Det er mere reglen end undtagelsen, at gæsterne derefter forlegent spørger: "Hvad er en sognegård?" eller "Vil kirken lave events her?" og "Må jeg også komme, selvom jeg har meldt mig ud?". Her overraskes de fleste, når svaret lyder, at en sognegård er et rum til og for bydelens beboere, hvor de kan samles omkring forskellige aktiviteter som eksempelvis fællessang, foredrag og sjælesorg uanset alder, religiøse tilhørsforhold eller nationalitet. Spørgsmålene til kirken er mange, og det viser sig, at badehusets centrale placering og store vinduespartier har gjort vejen til dialogen mellem kirke og borger væsentlig kortere.

Et eksperimentarium baseret på medansvar

Yderligere opfordres alle nysgerrige gæster ved Skt. Clemens Badehus til at tage ansvar for og del i det liv, der skal udfolde sig i det lille træhus. Denne åbne invitation har særligt gennem de sidste to måneder vist sig at tiltrække byens yngre sognebørn. Flere unge studerende har set badehusets uformelle rammer som en mulighed for at udforske aktuelle samfundstematikker og livssituationer i dialog med kirken og dets præster. Eksempelvis får Aarhus Domkirke i september besøg af Aarhus Radiobiograf, der er et frivilligt initiativ drevet af studerende. Radiobiografen har tradition for at bruge podcasts, og den auditive fortælling virker som springbræt for en dialog

om de emner, som de mener, der bør debatteres eller sættes fokus på i samfundet. Til deres kommende besøg i badehuset ønsker Radiobiografen denne gang at tale om flygtninges hverdag og liv i Danmark. De har derfor selv kontaktet skaberen af podcasten "Flygtninge fortæller". De har selv kontaktet en flygtning, der ønsker at dele sin livshistorie, og i badehuset får de nu mulighed for at skabe en dialog om menneskelige livsværdier.

En dannelsesrejse ind til kirken

Tærsklen til kirken kan være høj, hvis man ikke ved, at der i Den Danske Folkekirke findes flere muligheder for selv at være en del af kirkelivet. Her oplever vi i Aarhus Domkirke, at sognegårdens folkelige natur understøtter vejen ind til kirken. Beboerne opdager her, at folkekirken har flere facetter og enormt varierede deltagelsesmuligheder. Gennem mødet med sognegården lærer århusianerne, at folkekirken er et rum, hvor de kan stille spørgsmål til livet og forvente svar både blandt hinanden og gennem deres lokale præst både til de kirkelige højtider såvel som til hverdag. Således fungerer badehuset som et brohoved ind til kirken, hvor bydelens beboere genopdager, at de også har mulighed for at præge og aktivt tage del i sognets menighedsliv. Når Aarhus Radiobiograf aldrig tidligere har fundet sted i byens kirker eller sognegår-

de, drejer det sig om, at de studerende simpelthen ikke har vidst, at der her forelå en mulighed. Derfor sender vi også de studerende 'hjem' til de sogne, som de kom fra efter et besøg i Skt. Clemens Badehus. I mødet med initiativer som Aarhus Radiobiograf har vi også som kirke et ansvar for at formidle og oplyse, at alle bor i et sogn, hvor de er en del af en menighed igennem Den Danske Folkekirke. Alle kan ringe til en præst og spørge om et samarbejde og måske oven i

Spørgsmålene til kirken er mange, og det viser sig, at badehusets centrale placering og store vinduespartier har gjort vejen til dialogen mellem kirke og borger væsentlig kortere.

købet få lov til at begynde en ny debat i nogle af de mange, smukke kirkerum, som findes i byen. Ideen bag Skt. Clemens Badehus er derfor i lige så høj grad at skabe et møde, der gennem læring og dannelse bygger bro tilbage til kirken. ■

Keld Balmer Hansen

provst i Bogense Provsti og sognepræst
i Østrup og Skeby Sogne

Invitation til samtaler i sognet

For fem år siden deltog mit nordfynske landsogn i Kirkefondets projekt "Lokal Kirkeudvikling". Der blev vi introduceret til de såkaldte "Lytterundesamtaler", som vi efterfølgende med stor succes har praktiseret.

Vi var dengang en arbejdsgruppe på seks personer: to var medlemmer af menighedsrådet, en var vores graver, to var med, fordi de meget sjældent brugte kirken, og så var der mig. Vi havde alle et ønske om fornyelse i kirken, og sammen formulerede vi en vision, der hed: "Vi vil være en aktiv, lyttende og inddragende kirke".

I stedet for at gætte os til, hvad folk mon mente om kirken, ønskede vi en direkte dialog med folk i sognet. Vi ønskede at høre, hvad de mange medlemmer af folkekirken mon tænker om livet og troen, samt hvad man mener kirken skal holde op med, og hvad man synes, den skal begynde på. Derfor syntes vi, at lytterundesamtalerne var det helt rigtige redskab.

Erfaringer med samtalerne

Ved en lytterundesamtale inviterer arbejdsgruppen folk fra sognet til en samtale. Vi er et mindre landområde med 1300 mennesker, hvor de fleste ved, hvem præsten er, så vi skrev ikke, men ringede blot til folk for at invitere. Og det viste sig, at mellem 80-90% af de adspurgte straks sagde ja til at komme. De fleste følte sig nok lidt smigrede ved at blive spurgt, og man ville gerne bidrage ved at stille op til en samtale.

Til hver samtaleaften var der inviteret mellem 6 og 8 personer. Det synes

vi er et godt antal, for det tillader, at alle kan komme til orde. Samtidig tilstræber vi, at kun cirka halvdelen af arbejdsgruppen er til stede ved hver samtale, så vi ikke kommer til at dominere.

Samtalerne foregår i præstegården. Vi dækker på forhånd et bord med kaffe, te, vin, ost, brød, kiks og frugt. Når alle er kommet, fortæller arbejdsgruppen de inviterede, at lytterunden handler om, at arbejdsgruppen lytter, mens I taler om det, I finder er vigtigt i forhold til livet og troen og kirken. Dette fungerer som regel som startskuddet til en fantastisk aften, hvor de inviterede kan være forbløffende åbne og snakkesalige.

Peter Kirkeby fra Klintebjerg er medlem af arbejdsgruppen, og han repræsenterer dem, der gør meget lidt brug af kirken. Han var mildest talt skeptisk over at skulle ud og invitere folk i sognet ind til en lytterunde. Men hans skepsis blev gjort til skamme.

"Min skepsis gik blandt andet på, om folk overhovedet ville tage den her mulighed til sig og åbne op for et ellers meget personligt emne, nemlig troen," siger Peter Kirkeby og fortsætter:

"Folk turde åbne sig. En række aftener er det blevet til, hvor der er blevet grinet og grædt og diskuteret, hvad det er, vi skal bruge kirken til. Vi har

fået ord på, hvad kirken betyder for os, hvad vi godt kunne tænke os anderledes, men også hvad vi absolut ikke vil have, vores kirke skal bruges til."

Et nyttigt arbejdsredskab

Gennem de senere år har vi brugt lytterundesamtalerne som et nyttigt arbejdsredskab. Vi lagde ud med at invitere til seks aftener for forældre til skolesøgende børn. Vi har også haft et par aftener med ældre mennesker, samt en aften, hvor flere af deltagerne stod uden for folkekirken. Vi har inviteret folk fra en bestemt gade, og i flere år har vi inviteret 18-19-årige til samtaler. Samtalerne med de unge har været mere projektorienterede, hvor oplægget har været, hvordan de kunne være med til at præge deres lokale kirke.

Erfaringerne med samtalerne har været yderst positive. De bringer kirken og folket tættere på hinanden, så flere kommer til at tænke sig som en del af vores lokale kirke. Samtalerne giver folk mulighed for at diskutere væsentlige emner, som mange desværre for sjældent får talt med hinanden om. Desuden får vi konkrete ideer og forslag med fra lytterundesamtalerne. Mange af disse ideer og forslag arbejder vi til stadighed med at føre ud i livet. ■

Vita Andreassen

sognepræst i "De 4 kirker" på Vestfyn:
Føns, Ørslev, Udby og Husby,
beredskabspræst for kirken på landet i Fyens Stift

10 bud

på, hvor kirken skal række ud mod folket

Kirken og folket lever af hinanden og med hinanden, og vi står i samme virkelighed. Vi er gensidigt afhængige af, at der tales inspirerende, opløftende og redeligt om det metafysiske og på samme måde om det teknologiske og naturvidenskabelige. Det metafysiske omfatter alt det uforklarlige, det forunderlige, og at vi har menneskelige erfaringer af, at noget overgår vores forstand. Det

teknologiske og naturvidenskabelige åbner op for nye muligheder i forhold til klima, grøn omstilling og FN's 17 verdensmål for blot at nævne noget, der udfordrer menneskeheden lige nu.

Kirken har et par tusinde år på bagen, men hvis den ikke forholder sig til vores aktuelle virkelighed her og nu, så bliver den blot et museum for tro. Peter Lodberg gør i bogen "Danskernes tro gennem 1000 år" fra 2016

opmærksom på, at vores tro har forandret sig over de forskellige århundreder. Vores tro må i dag svare på andre spørgsmål, end den gjorde for vikingerne for 1000 år siden.

Her kommer 10 bud på, hvor kirken skal række ud mod folket netop nu:

Fortsættes næste side ►

Foto: Charlotte Lydholm

1. Vi skal hjælpe folket/hinanden til at finde lysten til at bruge kirkerne jævnlige

Det vil være af kolossal betydning, hvis menighedsrådene ville vise vejen i forhold til fortrolighed og glæde over kirkens rum og muligheder. Tærsklen til kirkens rum er for høj. Den lokale befolkning skal have mere ejerskab til den lokale kirke. Et par idéer kunne være: Kombinér et par årlige gudstjenester med guidet kirkegårdsvandring, uddan et korps til at være kirkeværter, der hilser på alle og særligt nye ansigter. Lad også dåbsfolk deltage i kirkekaffen, der skal alligevel bruges tid på at tage fotos. Lyt til arkitekter og andre, der peger på, at vi med små forandringer kan få et mere varieret brug af nye og gamle kirkerum. Giv lejlighed til at der kan tændes lys i lysglober, så flere får øje på, at kirken er et helt særligt rum at være i med egne tanker og personlige tab og udfordringer.

2. Kirken skal give plads til det uforklarlige, og give plads til almindelige menneskers erfaringer af, at der er noget større end os selv

Det er vigtigt, at kirken giver plads til helt almindelige menneskers erfaringer af det uforklarlige. Vi skal vove at sætte ord på disse erfaringer, og kirken skal ikke tage patent på det metafysiske. Inden for det sidste års tid har vi taget afsked med Troels Kløvedal, han var ikke traditionelt troende eller kristen. Han havde på mange måder sin egen livsfilosofi. Men han vælger at blive bisat fra en kirke. Det er et stærkt udtryk for, at han vedkender sig, at livet er større end hans eget liv og verden og mere mangfoldigt. Han var en kendis, men på samme måde skal kirken give plads til det almindelige menneskes tanker om livet og døden. Kirken skal være langt mere inkluderende i forhold til samtaler om oplevelser og erfaringer med tro.

3. Gud er et navn for det ubegribelige. Vi skal igen turde tale åbent, naturligt og hjerteligt om religion og tro

Vi skal turde gøre det i en åben dialog med andre religioner og anderledes troende. Vi bliver nødt til at acceptere,

at andre religioner har en afsmittende virkning på kirke og kristendom, og at vi måske af og til kan lære noget og blive klogere på vores egen religion i mødet med anderledes troende.

4. Kirken skal gå forrest i den grønne omstilling

Folkekirken og den lokale sognekirke skal sætte ambitiøse mål omkring grøn omstilling. CO₂-udledning, klima og FN's 17 verdensmål skal sættes på dagsordenen, både i forhold til foredrag og konkret handling. Kirken skal vise vejen og sætte ambitiøse mål. Kirker og sognekirker skal i gang med grøn omstilling med jordvarme, varmepumper, solenergi, LED-pærer m.m. Studiekredse kan være et skridt på vejen, men der skal procenter på. Et forslag kunne være en halvering af energiforbruget allerede i 2025 og en total omstilling allerede i 2030. Det handler om nytænkning og prioritering, men det handler også om bedre og billigere opvarmning særligt i de mange landsbykirker.

Den grønne omstilling skal også gennemføres på kirkegårde. Der er brug for at så mere græs, at få mere blomstrende bevoksning til vores bier, og der er brug for en ny kultur, hvor der bliver tradition for regelmæssige kirkegårdsstræf, hvor der er kaffe på kanden, og hvor alle der har lyst kan være med til at gøre kirkegården til et smukt og godt sted at mødes.

5. Provstierne skal gå forrest i en kritik af New Public Management-tænkningen

Kirkerne tager farve af den udvikling, som sker i samfundet, og vi er i al for høj grad blevet fanget ind i en kortsigtet og alt for snæver konkurrencestats retorik. Evangeliet er af en helt anden kategori. Evangeliet er gratis, så hvis al vægt bliver lagt på økonomiske beregninger, så forsvinder hele det evangeliske sigte, som handler om menneskers unikke livshistorier og om menneskets lange historie med Gud og en fremtid med håb. Særligt i

provstiudvalgene er der brug for at nytænke forholdet mellem mursten og mennesker. Et forslag kunne være, at alle provstiudvalg fik mulighed for at oprette en udviklingspulje f.eks. på 10 % af ligningen årligt til udvikling af kirkens liv og vækst i provstiet. Som en konsekvens heraf skal der arbejdes på at finde modeller for en sådan kontinuerlig drøftelse af livet i kirken både på provstiplan og i menighedsrådene.

6. Kirken må vise nye og andre veje omkring stresshåndtering

Samfundets tempo og kultur med et uafviseligt krav om omstillingsparathed medfører også, at kirkens præster og medarbejdere rammes af stress, ligesom vi ser det alle andre steder i samfundet. Det må være på tide, at der oprettes et sjælesorgerisk, terapeutisk stressberedskab i alle stifter. Der skal investeres i at uddanne præster til at kunne håndtere, forebygge og gennemføre stressamtaler i alle stifter ud fra en åndelig terapeutisk basisuddannelse. Kort sagt der skal være et teologisk sjælesorgerisk beredskab i forhold til stress, hvor kirkens præster og medarbejdere kan få hjælp, når de rammes af stress. Vel at mærke en praksis, der også tager højde for den stressramtes åndelige behov. Disse særlige præstestillinger vil på længere sigt kunne være med til at udvikle sjælesorgsfeltet i Danmark.

7. Ungdomskirker skal ikke kun være et byfænomen, og korskoler bør udbygges til at dække hele Danmark

De høje konfirmationstal er en af folkekirkens succeshistorier. Selve konfirmationen opleves som et højdepunkt, men meget få steder mødes konfirmander efter konfirmationen for at vise hinanden billeder og for at fortælle, hvordan det hele gik. Kirken bør selvfølgelig fastholde den gode relati-

liturgisk korrekthed og til gudstjenestens atmosfære og ånd. Vi skal udnytte kirkeårets mange højdepunkter

Vi skal med andre ord lave 'juleaftener' med fulde kirker nogle gange om året. Lav en lokal målsætning, der forpligter til engagement. Et forslag kunne være at arbejde på at skabe 6 søndage med fulde huse i 2020, og derefter gå efter en fordobling i 2022.

Kirkeåret som inspirationskilde er et

oplagt sted at begynde: Suppe og fakler til kyndelmisse, fastelavn med tøndeslagning og fastelavnsboller, fællesspisning skærtorsdag aften, fælles pinsegudstjeneste i det fri, kirken i sommerlandet – gudstjeneste på sognets smukkeste sted, høstgudstjeneste med violin og auktion, allehelgensgudstjeneste med oplæsning af navne og mindetund på kirkegården og kirkekaffe, krybepil med minikonfirmander. Idéerne er mange. Vælg det som passer hos jer. Idéerne her er ikke nye, men det er måske nyt at bruge kræfter på, hvordan flere lokale grupper kunne medinddrages i forbedring og afvikling. Medinddragelse giver medejerskab.

En væsentlig kilde til festlighed og smittende begejstring ved gudstjenester lokalt er oprettelse af kirkekor og børnekor, der medvirker og giver sangen en særlig plads på disse særlige dage.

Liturgidrøftelserne lige nu må ikke drukne i ønsket om liturgisk korrekthed, der skal fokuseres på medinddragelse, sang, musik, atmosfære og ånd!

9. Kirken skal opruste omkring kirkeligt socialt arbejde, og der skal være mange indgange til frivillighed

I samfundet er der mange ensomme, familier med særlige udfordringer, sårbare unge, demente og meget mere. Kirken skal i samarbejde med de store kirkelige, sociale organisationer eller på egen hånd afdække behovet for en diakonal indsats og udbygge kapaciteten. På provstiplan kunne der ansættes en af de nyuddannede kandidater i diakoni, præster med særlige kompe-

tencer eller andre egnede medarbejdere. Der skal tænkes i bygninger, lokaler, praksis og målsætning m.m., og der skal tænkes i, hvordan der også kan ydes støtte i hjem med særlige udfordringer.

Kirkeligt socialt arbejde er også at sende volontører ud til kirker og uddannelsesinstitutioner i den tredje verden. Erfaringsmæssigt appellerer det både til unge og 60+ gruppen. Disse volontører vil kunne bidrage med mange erfaringer, når de er hjemme igen.

Kirken skal tage ved lære af det omkringliggende samfund og tilbyde varierede muligheder for frivillighed. Det skal være tydeligt i nyhedsbreve og på hjemmesiden, og der skal indbydes til introduktionsmøder. Frivillighed giver ejerskab og lyst til at blive en del af fællesskabet. Frivillighed kræver ledelse, uddannelse og pleje. Frivillighedsfester, kurser og sammenkomster bør blive en fast del af den kirkelige kultur.

Sæt gang i processen ved at ansætte en kirke- og kulturmedarbejder og en kommunikationsmedarbejder. Begynd i det små! Alle menighedsråd må kunne finde penge til en 7 timers ansættelse, der med tiden kan vokse i opgaver og timer.

10. Lav tydelige og forpligtende samarbejder med andre aktører i lokalsamfundet

Det gælder både i kirken på landet og i kirken i byen. Kirken skal række ud til andre lokale aktører. Det kan være til et lokaludvalg, en borgerforening, en handelstandsforening, frivillighedscentre, sportsklubber og kommunerne. Langt flere end vi regner med, regner kirken for en vigtig aktør. Men det er for længe siden, at kirken har taget et initiativ, så de har opgivet at høre fra kirken. Denne udvikling skal vi have vendt. Kirken i by og på land har ansatte, lokaler, serveringsmuligheder og mange års erfaring i projektledelse. Så den første invitation kunne let komme fra den lokale kirke. Sæt en proces i gang ikke for de andre, men sammen med de andre.

God fornøjelse! ■

on og lave eksistensgruppesamtaler for unge. En vej at gå kunne være at indrette ungdomskirker i en række provstier som et pilotprojekt med ansatte kirke- og kulturmedarbejdere og ungdomspræster. Der kunne eksperimenteres med indretning af rummene, form og indhold. Denne investering vil kunne få uvurderlig betydning for kirkens fremtid i Danmark.

En anden succeshistorie er oprettelsen af kor og korskoler. Der er brug for langt flere sangpædagoger og en gennemtænkning af, hvordan to eller tre provstier tilsammen kunne oprette korskoler for børn og unge. Tænk hvilken kreativitet det ville slippe løs i forhold til kirkelig dannelse blandt børn og unge. Et samarbejde med efterskoler og højskoler, der dagligt bruger højskolesangbogen, kunne også være en mulighed.

8. Samtalen om gudstjeneste og liturgi skal drejes væk fra

Karen Lumholt og Tyge Mortensen
Selskabet for Fremtidsforskning

Foto: Maiken Norup

Bliver folkekirken "disruptet" af de nye frivillige?

Er noget nyt på vej under radaren? En ny form for folkelige bevægelser, der vil forandre eller "disrupte" mange af vore samfundsinstitutioner, også folkekirken?

Når man snakker om disrupti- on, er der både tale om noget skabende og noget destruktivt. Begrebet kom frem for 20 år siden og relaterer sig til de nye teknologier, der nærmest fra dag til dag ændrer folks adfærd, branchers forretningsmodeller og institutioners opgaver.

Måske er også folkekirken ved at "disruptes"? Ikke som trossamfund – men som organisation?

"Tusind aar stod Christi Kirke // Paa sin Klippe blandt os trygt! // Tusind Aar vort Dannevirke // Var den mod al Fienders frygt // Stormen sused, Vandløb kom // Styrtes dog ei Huset om // Mesteren var af de Viise // Derfor skal Hans Værk ham prise! (NFS Grundtvig, 1868)

En organisation af sin tid

Kirken som trossamfund er måske tusind år, men det er folkekirken som organisation ikke. Vi skal ikke forveksle det kristne trossamfund med folkekirken. Folkekirken, som vi kender den, er på alder med alle de andre institutioner, som i disse år udfordres: postvæsenet, skattesystemet, demokratiet, bankerne, skolerne og fagforeningerne.

Vore institutioner er primært skabt i det 19. århundrede og voksede sig i løbet af det 20. århundrede stærke. Demokratiet og velfærdssamfundet gik hånd i hånd på en solid grund af frivillige borgeres engagement. Nogle vil sige, at folkekirkens formål rækker dybere ned og højere op end nogle af de andre organisationer og for- eningers. Men den bygger på den samme organisationsmodel. Og trues på sammenhængskraften på samme måde som de andre.

Hvor bevæger frivilligheden sig hen?

De kommende få år står vi over for gigantiske samfundsmæssige udfordringer og omvæltninger. Naturen ændrer sig og er i krise. Teknologien eksploderer i nye dimensioner. Virksomheder skal omstille sig. Jobs vil forsvinde. Helt nye vil opstå. Der kommer flere ældre – og mange børn. Lokalsamfundene, bylivet, infrastrukturen og kommunikationsvejene for- andres.

Af demografiske årsager, men også fordi velfærdsopgaverne antager nye dimensioner, vil flere og flere samfundsopgaver blive varetaget af nye civile aktører, der udfolder sig i de mellemrum og krydsfelter, som opstår,

når borgere tager initiativer og danner grupper, som omfatter både frivillige og professionelle, erhvervsliv og offentlige aktører.

De mange forandringer drives kun til en vis grad af offentlige institutioner og NGO'er samt innovative private aktører. De drives i højere og højere grad af civile borgere, der har fingeren på pulsen: De har ideerne, og de har den viden, der skal til, for at definere et problem og opfylde et behov.

Vi kalder disse borgere for frivillige, ildsjæle, projektmagere eller sociale iværksættere. Fælles for dem er, at de starter institutioner, virksomheder og bevægelser, der definerer og løser nogle af vor tids største velfærdsproblemer. De drives af en lyst til at gøre en forskel for andre og løse de problemer, de ser eksisterer.

På tværs af og mellem sektorer

Det er dér, hvor det offentlige tidligere har løst opgaver – som fx offentlig transport, små skoler, og små plejehjem – at borgerne og civilsamfundet tager over. Og der, hvor de små private virksomheder er blevet udkonkurreret af de store: den lille købmand og den lille færge.

Men det er også dér, hvor det offentlige og virksomhederne endnu

ikke har set et behov komme: Behovet for at mænd kan etablere nye mødesteder og hjælpe sig selv, mens de hjælper andre, behovet for at seniorer kan give deres viden videre, at lokale kan dele udstyr, at vi alle næsten gratis kan få repareret vores ting, at unge utilpassede drenge kan blive side-mandsoplært og samtidig gøre nytte – og måske, ja, alle disse fem ting på én og samme tid?

Mange af fremtidens institutioner og socialøkonomiske virksomheder opstår lige nu i mellemrummene mellem og på tværs af gammelkendte sektorer, brancher og "siloe". Kimen til dem bliver lagt af frivillige samfundsentreprenører, som har øjne og ører åbne, og som driver udviklingen.

En ny type frivillige

I Danmark har vi en rig tradition for frivilligt arbejde, som baserer sig på sociale og kirkelige bevægelser med dybe historiske rødder og på en stadigt eksisterende tillid til og loyalitet over for det civile fællesskab, nærsamfundet og fællesskabet.

De frivillige bliver set som en ressource, som kan inddrages for at nå nogle mål, som ofte allerede er defineret af de eksisterende institutioner.

Man overser, at der findes en anden type frivillige end den klassiske, der udfylder en opgave, som er defineret – eksempelvis af Røde Kors, en sundhedsforvaltning, et menighedsråd eller en idrætsklub.

Den nye type frivillige løser ikke opgaver, som andre har defineret – men går selv foran. Det er dem, vi vil kalde "samfundsentreprenørerne".

Eksempler

Lad os se på nogle eksempler på samfundsentreprenører.

"Sager der Samler" er et hus for hverdagsaktivister. Det ligger i Aarhus, og fungerer som forsamlingshus og arbejdsfællesskab, hvor borgere løse de problemer, de møder i deres hverdag. "Sager der Samler" har eksempelvis startet Vaskeriet, hvor udviklingshæm-

mede driver et hyggeligt vaskeri, og Skaldecaféen, der forhindrer at mad går til spilde. De fornyer samfundet nedefra og har eksisteret i fem år. Daglig leder er Paul Natorp, der har været udviklingschef på Jyllands-Posten, men nu arbejder primært ulønnet med at udvikle uddannelsesprojekter baseret på "Sager der Samler" samt udvikle organisationer, aktivisme og demokrati.

"Lolland-Falster Lovestorm" opstod i april 2015 som et svar på årtiers unuancerede mediedækning af Lolland-Falster. Gruppen ville vise, at Lolland-Falster har styrker og potentialer, og ville gøre det med kærlighed via de sociale medier. På kort tid har gruppen "rebrandet" Lolland-Falster på en måde, som eksperter vurderede det normalt ville tage generationer at gøre. De gjorde det uden løn, uden store sponsorater og uden kommunal støtte. De har 26.000 medlemmer. Gruppen ledes ulønnet af Kirsten Sydendal, som til daglig er informationspecialist i Nordzuckers udviklingsafdeling i Nakskov. Hun bor på Fejø og interesserer sig brændende for Lolland-Falsters omdømme og udviklingsmuligheder og har modtaget flere priser for sit arbejde.

"SYMB i Kalundborg" er en for-eningsdrevet socialøkonomisk virksomhed og fællesskab, der engagerer

mennesker i Kalundborg. SYMB er et eksempel på, hvordan nye former for borgeralliancer vil kunne skabe løsninger på komplekse udfordringer, samtidig med at flere involveres. SYMB ledes af Louise Kolbjørn, som ved siden af projektet arbejder på Professionshøjskolen Absalon med at uddanne offentlige ledere i samarbejde med civilsamfundsaktører. Har tidligere arbejdet med psykosocial rehabilite-

ring og metodeudvikling inden for socialt arbejde.

Efter tre år som frivillig leder af SYMB, har Louise skabt en arbejdsplads og fået bevilget 20 timers løn om ugen af kommunen.

Kan Folkekirken "disruptes" af de frivillige?

Spørgsmålet er, om folkekirken på samme måde som de traditionelle institutioner og foreninger i Danmark er ved at miste terræn. Diakonien er skrumpet ind og er flyttet over i det offentlige. Uddannelse og opdragelse af den næste generation er skrumpet ind til talen til dåbsforældrene og fadderne, mini-konfirmander og konfirmationsforberedelse. At samle menigheden omkring høj-

messen har heller ikke længere den store tiltrækningskraft.

De nye, stærke fællesskaber, der er under udvikling, agerer alle imellem sektorer og på tværs af traditionelle områder. Ikke nødvendigvis inden for en organisations rammer. Det er måske dér – uden for sin egen komfortable ramme – at også folkekirken skal se sig selv blive fornyet – nedefra.

Folkekirken skal turde stille sig til rådighed og være medskabende i mellemrummene mellem sektorerne. Det er dér, den vil finde sin eksistensberettigelse – som en del af de nye fællesskaber, drevet af entreprenante frivillige, der er ved at ændre samfundet nedefra.

"Selv bygger Ånden kirke bedst //
trænger så lidt til drot som præst //
ordet kun helliger huset!"
(NFS Grundtvig, 1836) ■

Povl Götke

ph.d., udviklingspræst i Vollsmose

TIL KAMP mod folkekirkenes domænetab

I inden for sprogforskningen taler man om, at et nationalsprog kan være truet. Et nationalsprog kan gå til grunde og forsvinde som anvendt sprog. Truslen skyldes ikke, at det løbende blandes med fremmedord og låneord og bandeord og alt sådan noget. Det er tværtimod med til at holde det levende. Det, der for alvor truer et nationalsprog, er domænetab, altså hvis det helt fortrænges fra et specifikt område. Et nationalsprog skal dække bredt, hvis det skal blive ved med at leve og fungere som et fælles sprog.

Måske gælder noget tilsvarende for folkekirken. Vi tror, at den er truet af globaliseringens multikulturalitet, multireligiositet og multiethnicitet og alt hvad deraf følger af gensidig påvirkning, hybride former og symboliske identitetsmarkører. Men det er måske i virkeligheden med til at holde den levende. Truslen for folkekirken er derimod domænetab. Domænetabet sker på forskellige planer og i forskellige henseender. Det er Vollsmose et godt eksempel på.

Vollsmoses demografi og kirkegang

Den demografiske udvikling i Vollsmose har haft dramatiske konsekvenser for kirken. I 1996 var der knap 7000 medlemmer af folkekirken, nu er der godt 2800. Det er en nedgang i medlemsprocenten fra ca. 65% til ca. 25% på kun godt 20 år. Vollsmose kirke er med andre ord ved at løbe tør for medlemmer. Det samme gælder kirker i tilsvarende bydele landet over. Folkekirken kommer altså sandsynligvis til

at lide et geografisk domænetab, hvis ikke det lykkes at reformere den og give den et indhold og en form, som giver mening i en ghettoiseret bydel som Vollsmose.

Hertil kommer, at de folkekirke-medlemmer, der rent faktisk bor i området, kun i meget begrænset omfang benytter kirken som kirke. Kirkegangen er meget ringe. Til en almindelig højmesse er der tit under 10, sjældent

Folkekirken er mange steder ikke længere en gudstjenestefejrende menighed, men en seniorklub i en sognegård.

over 20. Ringe kirkegang har man mange andre steder, både i by og på land. Det specifikke ved Vollsmose kirke er, at den heller ikke fungerer som lejlighedskirke. Der er næsten ingen dåb, begravelser/bisættelser eller vielser i Vollsmose kirke. Der er masser af børn og unge i området, men lige nu er der kun én (!) tilmeldt til det kommende års konfirmandforberedelse. Kirken har fået dispensation til ikke at udbyde minikonfirmandforløb, som ellers er lovpligtige.

Er Vollsmose Kirke stadig en kirke?

Hvis man definerer en kirke som en gudstjenestefejrende menighed – og

det er der jo tradition for – kan man godt sætte spørgsmålstegn ved, om Vollsmose Kirke egentlig stadig er en kirke. Det gælder ikke bare Vollsmose. Mange kirker landet over er de facto blevet til seniorklubber. Folkekirken er i disse år ved at lide et generationsmæssigt domænetab i forhold til børn og unge og voksne i den erhvervsaktive alder. Det afspejler sig også i menighedsrådene. På landsplan er den gennemsnitlige alder for medlemmerne 60+.

I gennem de sidste årtier er der inden for det offentlige sket en strukturel sækularisering: De forskellige sektorer afgrænser sig stadig mere markant i forhold til hinanden og lukker sig omkring sig selv. For hundrede år siden opførte man fængsler og sygehuse med en kirke som omdrejningspunkt. Tænk bare på Vestre Fængsel, hvor kirken er den centrale bygning, som den øvrige bygningsmasse er placeret rundt om. I dag diskuterer vi, om der overhovedet skal være sådan noget som et kirkerum på de nye supersygehuse. Og hvem der i givet fald skal finansiere det!

Et andet eksempel og mere alvorligt eksempel på strukturel sækularisering er forholdet mellem kirke og skole. Lige siden reformationen har det været meget tæt i Danmark. Med skolereformen og med nedlukning af de små, lokale skoler til fordel for nogle store centralskoler, er forbindelsen mellem den lokale kirke og den lokale skole forsvundet. Det gælder også i Vollsmose, hvor skole og kirke ikke længere har noget at mødes om. Eksempelvis

er der ingen af skolerne i området, der har sådan noget som en juleafslutning i kirken. Folkekirken lider altså et institutionelt domænetab i øjeblikket.

Der er brug for kirken

I Vollsmose sogn har menighedsrådet igangsat et udviklingsprojekt, som skal modvirke domænetabene. Som klassificeret ghetto er det et område med mange socialt udsatte og udfordrede mennesker. Det betyder, at behovet for sorgstøtte og inspiration til åndelig trivsel og "væredygtighed" i et trykt og meningsgivende fællesskab er meget stort. Og det er jo – og har altid været – kirkens kerneopgave. Bortset fra alle mulige strategiske hensyn og overvejelser på folkekirkens vegne, er der altså et helt elementært forhold: Der er brug for kirken i Vollsmose!

Helt konkret arbejder vi på at skabe og udbygge relationer til andre institutionelle aktører i området: skolerne, gymnasiet, biblioteket, bydelssekretariatet. Vi har opstartet en børneklub i samarbejde med DFS. Vi har fået en stor afrikansk menighed med dansk-swahiligudstjeneste hver søndag. I løbet af det sidste år er der gennemført fire sorggruppeforløb. I efteråret er det planen at udbyde en "normal" sorggruppe og supplere med to nye, dels et tilbud for børn, dels et tilbud for unge voksne. I foråret har der også været en malerskole ved kirken, og der vil blive udbudt en ny i efteråret. Der har været afholdt mærkedage og jule-

fester med forskellige beboere i området, herunder grønlændere. Og der har været afholdt tre ferielejre med henholdsvis 70, 50 og 90 deltagere finansieret af Dansk Folkehjælp. På den sidste var halvdelen muslimer. Vi har også forsøgt os med at lancere nye kirkelige fester, fx Anden Pinsedag med drop in-dåb. Vi har sammen med lokale foreninger arrangeret en høstfest, som forløb over tre dage den sidste weekend af august. Høstfesten var finansieret med generøse kr. 62.000 af Odense Kommunes generationspulje, og sådan kunne jeg blive ved.

Samarbejde og samskabelse

Udviklingsprojektets middel er samarbejde og samskabelse. Medejerskab er nøgleordet. Det er ikke kirke for, men kirke med. Og målet med projektet er, at alle beboere i området – ligegyldigt om de er asatroende, kristne, muslimer, ateister, brune, røde gule, kvinder eller mænd, unge eller gamle eller whatever – kommer til at opfatte og opleve Vollsmose kirke som en ressource i forhold til åndelig trivsel, livsmestring og "væredygtighed". Kirken i Vollsmose – som i parentes bemærket har ufattelige ressourcer, når det handler om økonomi – skal være et sted, hvor beboerne i området kan finde læ og beskyttelse, når det regner og stormer, og livet gør ondt.

Grundtvig stillede i 1810 spørgsmålet: "Hvi er Herrens Ord forsvundet

fra hans Hus?" Dermed blæste han til kirkekamp mod tidens gølge rationalisme, som også havde sneget sig ind i kirken og præstens prædiken. Grundtvigs anliggende er for så vidt stadig relevant og aktuelt. Det levende ord, troens tale og åndens entusiasme bliver også i dag nemt til stivnede metaforer, døde begreber og tomme klichéer. Og så må vi jo i dag supplere med spørgsmålet: Hvordan kan det være, at også Herrens menighed er forsvundet fra hans hus? For det er virkeligheden i mange kirker, både i by og på land. Folkekirken er mange steder ikke længere en gudstjenestefejrende menighed, men en seniorklub i en sognegård.

Ove Korsgaard laver i sin bog "Grundtvig rundt. En guide", en parallelforskydning fra 1800-tallets projekt med at få dannet og uddannet almuen til vore dages udfordring i forhold til ghetto-områderne. Han bruger netop Vollsmose som eksempel. I den forbindelse skriver han: "Hvor findes de akademikere, der ikke kun skriver rapporter om, men drager ind i ghettoerne og ser det som deres opgave at danne og uddanne underklassen – ligesom de ikke så få akademisk uddannede højskolefolk gjorde, da de drog ud på landet for at undervise unge bønderkarle og -piger?" ■

"Der er brug for kirken i Vollsmose! Helt konkret arbejder vi på at skabe og udbygge relationer til andre institutionelle aktører i området: skolerne, gymnasiet, biblioteket, bydelssekretariatet", skriver Povl Götke. Kirken har bl.a. en stor afrikansk menighed med dansk-swahiligudstjeneste hver søndag.

Birthe Juel Christensen
chefkonsulent og præst i Folkekirken Nødhjælp

Verdensmålene og kirkens politiske ansvar

FN's 17 verdensmål handler om det, der er fælles for alle mennesker. Det vi deler med hinanden – naturen, verdens ressourcer og fremtiden. Hvad enten vi vil vide af det eller ej, er vores liv afhængige af hinanden!

Hvad der måske ikke er så kendt er, at kirken har bidraget til selve udformningen af verdensmålene, der blev vedtaget i 2015 i FN som resultat af en lang proces. I løbet af to år var repræsentanter fra verdens lande med til at formulere verdensmålene. Ikke kun regeringsledere og embedsmænd, men unge fra såvel rige som fattige lande, etniske mindretal, sårbare grupper, civilsamsfundsorganisationer og religiøse samfund og mange flere bidrog. Verdensmålene er på den måde ikke kun internationalt diplomatisk håndværk på højt niveau, men formet af menneskers bekymringer og båret af håb.

På den måde var både Kirkernes Verdensråd, Det lutherske Verdensforbund og ACT Alliance, som Folkekirken Nødhjælp er en del af, med til at sætte ambitionen. Og ambitionen blev sat højt i 2015. Så højt, at mange her i 2019 mener, at det i dag ikke ville have været muligt at skrive en sådan samlet vision for en bæredygtig fremtid, fordi verden på få år er blevet fragmenteret af forskellige stormagts- og egeninteresser. Desto vigtigere er det, at vi fastholder verdensmålene som et pejlemærke for en fælles bæredygtig fremtid.

Ny vin på gamle sække?

Verdensmålene repræsenterer både noget gammelt og noget nyt. Der er noget nyt over selve visionen, samtidig med at kampen mod fattigdom og sult, for fred og retfærdighed og beskyttelse af jordens ressourcer langt fra er ny – heller ikke set fra et kristent udgangspunkt. Tænk blot på jubelåret og profeternes opråb om retfærdig-

**Som kristne kan vi ikke komme uden om bud-
det om næstekærlighed, og som kirke kan vi
ikke frasige os diakonien som vores fælles
tjeneste for mennesket i nød. Den hører med
til det at være kirke.**

hed, og ikke mindst Jesu proklamation i synagogen i Nazaret af godt nyt for fattige. Vi har endda ord for jorden og alt, som er derpå: Guds skaberværk. Disse håbsvisioner, som vi som kristne og kirker har fået i arv, er noget af det stærkeste, som vi kan bidrage med og give videre.

Håbet

Da jeg læste teologi i København havde en stor del af min generation en

fælles bekymring i form af atomkraftværket Barsebäck, der lå truende tæt på i horisonten. Bevægelsen "Atomkraft nej tak" var i høj grad drevet af unges fælles frygt for fremtiden. Og da atomværket Tjernobyl eksploderede i 1986, husker jeg tydeligt den forårslørdag i april, da nyheden spredte sig om en radioaktiv sky, der muligvis ville drive mod nordvest. Med to små-

børn var perspektivet så skræmmende, at jeg i det øjeblik kunne fortryde at have sat dem i verden. Frygten var lammende.

Jeg trækker disse to oplevelser frem, fordi frygten for fremtiden er dukket op igen, og atter især blandt unge. Den purunge svenske klimaaktivist Gretha Thunberg er eksponent for klimafrygten og er blevet et meget, meget stærkt ikon. Men hvis hun ikke skal blive et orakel, skal andre komme

Folkekirkenes Nødhjælp præ-senterede bl.a. deres initiativ med verdensmålene til kirkerne på Landsforeningen af Menighedsråds årsmøde.

meget mere på banen og bidrage med både håb og handling. Det gælder for mig at se også kirken. Frygten skal ikke have det sidste ord – vi har mere at komme med!

Huset

Visionen i Verdensmålene tegner et billede af vores verden, som er en helhed, hvor vi som mennesker er indbyrdes afhængige, og hvor alle må bidrage. De 17 bæredygtighedsmål, der nok kan opdeles i økonomiske, sociale og miljømæssige temaer, er stadig indbyrdes afhængige. Teologisk kan vi sige, at det er verden betragtet som 'oikos' – vores fælles hus eller vores fælles jord, som vi bebor og skal forvalte sammen med hele Guds skaberværk. Det er den verden, som Gud lod sig føde ind i, og som Kristus satte spor i for os at gå efter.

Handling

I indledningen til FN's Verdensmål forpligter verdens ledere sig til "på vegne af de befolkninger, som vi tjener..." og med udgangspunkt i hvert enkelt menneskes værdighed at arbejde utrætteligt på at opfylde målene inden 2030 med et løfte om, at 'ingen vil blive ladet tilbage' ... og med hensigten ... 'at nå dem, der er længst tilbage først'.

Dermed er der i selve indledningen en stærk appel, som handler om at have et særligt fokus på de svageste. Det er svært ikke at høre lignelsen om det vildfarne får (Matt. 18.12-14) klinge med i baggrunden sammen med ordene i verdensdommen (Matt.

25.40) "Alt hvad I har gjort imod en af disse mine mindste brødre, det har I gjort imod mig". Dette er Kristus inkarneret i hvert enkelt menneske.

Diakoni er et gammelt ord, men verdensmålene skaber en ny drivkraft og sætter nye og andre ord på ansvaret for vores medmennesker og klode. I de 17 punkter bliver det meget konkret: Fattigdommen skal afskaffes, alle mennesker skal kunne spise sig mætte hver dag, drikke rent vand og trække vejret i ren luft, derfor skal vi plante nye træer og være ansvarlige i forhold til jordens ressourcer og klima. For at det skal kunne lykkes, må alle arbejde med – i partnerskab for handling – som det hedder i det sidste mål.

Som kristne kan vi ikke komme uden om buddet om næstekærlighed, og som kirke kan vi ikke frasige os diakonien som vores fælles tjeneste for mennesket i nød. Den hører med til det at være kirke.

Ansvar

Om det så betragtes som politisk som kirke at bidrage til Verdensmålene, er i

sidste ende et spørgsmål om forståelse af ordet politisk og af kirkesyn – hvem og hvad det er at være kirke.

Men netop derfor er Verdensmålene et anliggende for kirken at beskæftige sig med, sådan som vi i Folkekirkenes Nødhjælp lægger op til bl.a. i form af programforløb i et flersognsprojekt og konkret gennem deltagelse i Sogneindsamling, der tager udgangspunkt i mål 13 om klimaet.

Det er ikke alle enige i – heller ikke Morten Messerschmidt, medlem af Folketinget, som den 22. juli stillede et spørgsmål til den nytiltrådte kirkeminister: "Vil ministeren oplyse, om regeringen har planer om at tænke FN's verdensmål ind i regeringens politik – og i givet fald oplyse, hvordan dette skal ske uden at politisere folkekirken?"

Kirkeminister Joy Mogensens svar var: "Det er mit indtryk, at folkekirken ikke har brug for politiske retningslinjer for at sætte FN's verdensmål på dagsordenen. Det sker allerede i kirkelige sammenhænge rundt om i landet ved sognemøder og lignende. F.eks. indgik der i dette års Himmelske Dage på Heden i Herning en verdensmålscafé med 15 forskellige arrangementer med de 17 verdensmål som omdrejningspunkt..."

Jeg vil slutte, som jeg begyndte. Verdensmålene drejer sig om det, vi deler med hinanden – naturen, verdens ressourcer og fremtiden. Alene derfor er de 17 verdensmål en sag for kirken. Frasier vi os som kirke denne delagtighed, isolerer vi os, og gør kirken sekterisk i verden. ■

Læs mere om Folkekirkenes Nødhjælps tilbud om et flersogns- eller provstiprojekt, der inspirerer og engagerer til at arbejde med tro og udvikling:
<https://www.noedhjælp.dk/vaer-med/kirken-og-verdensmaalene>

"Et samfund i forandring – hvad bliver folkekirkens svar? Forandring – forankring – forsvar – forstening....?"

Kirkefondet indbyder lørdag 16. november 2019 kl. 10.00-16.00 til en konference med temaet:

"Et samfund i forandring – hvad bliver folkekirkens svar? Forandring – forankring – forsvar – forstening?"

- I de større byer er der markante demografiske udfordringer – hvordan reagerer kirken på det?
- I nogle landområder sker der stor fraflytning, mens andre områder oplever at have mange "turister" en stor del af året – hvordan reagerer kirken på det?
- Siden 1970 har der været to store kommunalreformer – har kirken foretaget en strukturtilpasning til det?
- Drop in-dåb og drop in-vielser kan ses som symptom på de hastige forandringer og mange nye tiltag – men også på, at vort samfund er præget af strømninger som individualisering, urbanisering og aftraditionalisering.

I løbet af dagen gives forskellige input, som skitserer forandringer i samfundet – og folkekirkens forskellige mulige reaktioner her på – og der gives plads til korte refleksioner/samtaler undervejs fra deltagerne om deres bud på folkekirkens svar/reaktioner på forandringerne.

De forskellige oplæg fra vil bl.a. behandle følgende emner:

- De strukturelle, målbare forandringer i samfundet
- De mentale forandringer i samfundet – bl.a. med afsæt i resultaterne af European Value Survey 2017
- Hvordan kan man lede, udvikle, organisere i en kaotisk verden?
- Forandring og innovation i folkekirken – en mulighed?
- En vision om en folkekirke med så vide rammer, at den kan rumme et lokalt kirkeliv i forandring og fornyelse.

Konferencen afholdes i Kirkefondets husbådskirke, som ligger i Sydhavn

Sogn under navnet "Kirkeskibet 2450" ved Alfred Nobels Bro, Topstykket 20, 2450 København SV.

Den begynder med kaffe/brød kl. 9.30. Programmet løber fra kl. 10-16 – undervejs serveres en let frokost. Fra kl. 16-17 er det muligt at deltage i Kirkefondets repræsentantskabsmøde (se mere nedenfor).

Det koster kr. 300,- pr. person at deltage i konferencen. Tilmelding senest onsdag d. 30. oktober til kirkefondet@kirkefondet.dk eller på tlf. 33 73 00 33.

Læs mere om konferencen på www.kirkefondet.dk ■

Kirkefondets repræsentantskabsmøde 2019

Hermed indkaldes Kirkefondets repræsentantskab og andre interesserede til årets repræsentantskabsmøde lørdag den 16. november 2019 kl. 16.00–17.00 i Kirkefondets husbådskirke, som ligger i Sydhavn sogn under navnet "Kirkeskibet 2450" ved Alfred Nobels Bro, Topstykket 20, 2450 København SV.

Før repræsentantskabsmødet afholder Kirkefondet fra kl. 10-16 konferencen "Et samfund i forandring – hvad bliver folkekirkens svar?" (Læs mere om konferencen ovenfor).

Fra kl. 16.00 er der repræsentantskabsmøde med følgende dagsorden iht. vedtægterne:

- Valg af dirigent
- Årsberetning
- Regnskab og budget
- Valg til bestyrelsen
- Indkomne forslag
- Valg af revisor
- Evt.

Forslag til dagsordenen samt forslag til kandidater til bestyrelsen skal være Kirkefondet i hænde senest 6 uger før mødet, dvs. senest fredag den 4. oktober 2019. På valg til bestyrelsen er: Erik Møllerup, Finn Dyrhagen, Hanne Hummelshøj, Henrik Oest, Povl Edvard Hansen. Der skal vælges 5 medlemmer til bestyrelsen, hvoraf mindst 3 skal være læge.

Repræsentantskabsmødet er åbent for alle, men kun medlemmer af repræsentantskabet har stemmeret. Endelig dagsorden med årsberetning og materiale fremsendes 14 dage før mødet til repræsentantskabets medlemmer og andre tilmeldte. Tilmelding på kirkefondet@kirkefondet.dk eller 33 73 00 33 senest onsdag den 30. oktober 2019. Velkommen til en spændende dag!

Nyt fra Kirkefondet

Indvielse af Danmarks første husbådskirke

Tirsdag den 27. august kl. 16-20 blev Danmarks første husbådskirke indviet. Husbådskirken ligger ved Alfred Nobels Bro ved Teglholmen i Københavns Sydhavn. Kirkefondet har bygget husbådskirken ved hjælp af midler fra salget af de nu lukkede kirker i København, og husbådskirken, som Sydhavn Sogn har navngivet "Kirkeskibet 2450", er udlånt til Sydhavn Sogn, indtil det nye planlagte kirkebyggeri er færdigt. Husbådskirken har 150 overdækkede kvm. med plads til omkring 100 personer + en stor terrasse.

Indvielsen blev markeret med åbent hus, en indvielsesgudstjeneste med deltagelse af biskoppen og sognets præster og en efterfølgende reception.

Gratis introduktion til spillet "Om at være menneske"

Samtalespillet "Om at være menneske" er netop udkommet i 3. oplag og er udviklet for at skabe samtaler om vigtige livsspørgsmål, herunder også tro. Det består af en terning og 108 spørgsmål fordelt på 6 kategorier af kort: Tro, Håb, Kærlighed, Fødsel, Liv og Død. Spillet kan anvendes i både kirkelige og ikke-kirkelige sammenhænge til samtaleforløb i mindre grupper, konfirmander og konfirmandforældre, i menighedsrådet, eller i andre sammenhænge med behov for gode samtaler om store spørgsmål. Der medfølger en vejledning med gode råd til spillelederen.

Kirkefondet indbyder til en gratis spilleeftermiddag, hvor Lise introducerer spillet og hvordan man kan bruge det i forbindelse med konfirmander, konfirmandforældre etc. Tidspunkt: tirsdag den 24. september kl. 14-16 eller torsdag den 10. oktober kl. 14-16. Tilmelding til kirkefondet@kirkefondet.dk

Tema for næste nummer af "Kirken i dag":

Det aktive kirkerum

Kirken *i* dag

"Aldrig har jeg følt mig mere velkommen"

- 20 års erfaringer fra arbejdet med unge og teologi

Red. Berit Weigand Berg, Christian Noval og Thomas Nedergaard

Det er 20 år siden, den første ungdomspræst blev ansat i Brorsons Kirke på Nørrebro i København, og i den anledning er der netop udkommet en bog om arbejdet omkring unge, tro og kirke.

Bogen er ikke en historiebog, men derimod en slags håndbog med en god blanding af artikler. Nogle er skrevet af præster og andre, der tager udgangspunkt i de erfaringer, som de har gjort sig med at arbejde med unge. Andre artikler er mere teoretiske, hvor forfatteren belyser et område, som han eller hun igennem længere tid har fordybet sig i.

Men hvordan lykkes det så at lave kirke for og med de unge? Handler det udelukkende om at ansætte præster med særlige talenter og finde et millionbudget til dem? Eller er der mere på spil? I bogen finder du en imponerende samling af erfaringer og refleksioner, som er tænkt som en hjælp til dig eller jer, der føler, at det er vigtigt at skabe en vedkommende kirke for unge – såvel som for alle, uanset om du er en del af en kirke, et sogn, et provsti, et stift, en skole eller om du er en del af en forening eller organisation, der enten på lokalt plan eller på landsplan gerne vil skabe rum for unge og deres tro.

Bogen har forord af Københavns biskop, Peter Skov-Jakobsen.

Bogen er udgivet af ungdomsanalyse.nu i samarbejde med Kirkefondet.

278 sider – kr. 298,-

Bestil bogen på www.kirkefondet.dk

